

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Helen Oy
00090 Helen

Päätös sähkön toimitusvelvollisuudesta ja hinnoista nettiversio

Sähkömarkkinalain (588/2013) 67 §:n mukaisen toimitusvelvollisen sähkön vähittäismyyntituotteen hinnan kohtuullisuus ja julkisuus sekä pörssihintaan sidottu tuote ainoana toimitusvelvollisena sähkön vähittäismyyntituotteena

Asianosainen

Helen Oy (y-tunnus 2630573-4)

Tutkintapyyntöjen tekijät

Henkilö A (Dnro 1998/040202/2022)

Henkilö B (Dnro 52/040202/2023)

Henkilö C (Dnro 392/040202/2023)

Perustelut

Asian käsittely

Energiavirastoon on 8.9.2022, 18.11.2022 ja 5.1.2023 saapunut tutkintapyyntöjä koskien Helen Oy:n (jäljempänä myös *asianosainen*) toimitusvelvollista sähkönmyyntituotetta. Energiavirasto on saapuneiden tutkintapyyntöjen johdosta aloittanut tutkinnan koskien asianosaisen sähkömarkkinalain (588/2013) 67 §:n mukaisen toimitusvelvollisen sähkönmyyntituotteen hinnan kohtuullisuutta ja julkisuutta sekä sitä, voiko pörssihintaan sidottua tuotetta tarjota ainoana toimitusvelvollisena sähkönmyyntituotteena.

Fingrid Datahub Oy on 1.9.2022 ja 4.4.2023 Energiaviraston pyynnöstä toimittanut asiassa tiedon kunkin jakeluverkonhaltijan vastuualueella toimivasta toimitusvelvollisesta sähkön vähittäismyyjästä. Asianosainen on näiden tietojen mukaan ollut toimitusvelvollinen sähkön vähittäismyyjä Helen Sähköverkko Oy:n (jäljempänä myös *jakeluverkonhaltija*) vastuualueella. Jakeluverkonhaltija on Energiaviraston pyynnöstä 1.2.2023 toimittanut asiassa lausunnon.

Energiavirasto on varannut asianosaiselle mahdollisuuden lausua asiassa sekä esittää muuta tarpeelliseksi katsomaansa selvitystä. Asianosainen on 12.1.2023 toimittanut Energiaviraston pyynnöstä selvityksen ja 22.3.2023 sekä 8.6.2023 lisäselvitykset asiassa.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Energiavirasto on pyytänyt asianosaista ilmoittamaan sellaiset sähkönmyyntituotteet, joita asianosainen on tarjonnut toimitusvelvollisuustuotteina vuosien 2022–2023 aikana sekä sellaiset kyseistä ajankohtaa ennen tarjotut toimitusvelvollisuustuotteet, joille on vielä vuonna 2023 ollut voimassa olevia sopimuksia.

Energiavirasto on pyytänyt asianosaiselta selvitystä ennen kaikkea edellä mainittujen tuotteiden hinnoittelusta, hinnanmuutoksista ilmoittamisesta sekä hinta- ja muiden myyntiehtojen julkisuudesta. Lisäksi Energiavirasto on muun ohella tiedustellut, miksi asianosainen on päättänyt ryhtyä tarjoamaan pörssisähkötuotetta ainoana toimitusvelvollisuustuotteenaan.

Johtopäätökset

Energiaviraston toimivalta

Sähkömarkkinalain (588/2013) 106 §:n 2 momentin mukaan Energiaviraston tehtävänä on valvoa sähkömarkkinalain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja viranomaisten määräysten noudattamista sekä sähkömarkkinalain nojalla annettujen lupapäätösten noudattamista. Valvonnasta säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013).

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 5 §:n mukaan Energiaviraston tehtävänä on valvoa kyseisen lain 2 §:ssä tarkoitetun kansallisen ja unionin lainsäädännön ja viranomaisten määräysten noudattamista sekä hoitaa muut 2 §:ssä tarkoitetussa lainsäädännössä sille annetut tehtävät.

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 9 §:n mukaan Energiaviraston on velvoitettava kyseisen lain 2 §:ssä tarkoitetussa kansallisessa tai Euroopan unionin lainsäädännössä säädettyjä velvoitteita rikkonut tai laiminlyönyt korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Päätöksessä voidaan määrätä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata. Päätöksessä voidaan myös määrätä palauttamaan asiakkaalle virheellisesti peritty maksu, jos palautukseen ei sovelleta kyseisen lain 14 §:ssä säädettyä palautusmenettelyä.

Sähkömarkkinalain muuttamisesta annettu laki (497/2023)

Energiavirasto toteaa, että viraston toimivalta valvoessa sähkömarkkinalain 67 §:n noudattamista on jälkikäteinen, jolloin arvioitaessa lainsäädännön noudattamista on asiaa tarkasteltava suhteessa tutkittavan menettelyn ajankohtana voimassa olleeseen lainsäädäntöön.

Energiavirasto toteaa, että 1.6.2023 voimaan tulleella lailla sähkömarkkinalain muuttamisesta (497/2023) on muutettu sähkömarkkinalain 67 §:ää. Tutkintapyyntöt ovat saapuneet Energiavirastoon 8.9.2022, 18.11.2022 ja 5.1.2023. Niissä on pyydetty Energiavirastoa tutkimaan asianosaisen toimitusvelvollista sähkön vähittäismyynnin hinnoittelua ja hintojen julkisuutta. Energiavirasto on päättänyt tutkia asianosaisen toimitusvelvollista sähkön vähittäismyynnin hinnoittelua ajalla 1.1.2022 – 30.4.2023. Siten tämä päätös koskee asianosaisen menettelyä ajalta ennen 1.6.2023 tapahtunutta lainmuutosta.

Näin ollen Energiavirasto katsoo, että asiassa on sovellettava tutkittavana olleen asianosaisen menettelyn ajankohtana voimassa olleita sähkömarkkinalain 67 §:n

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

säännöksiä. Tämän perusteella tässä päätöksessä viittauksilla sähkömarkkinalain 67 §:ään tarkoitetaan sähkömarkkinalain 67 §:ää sellaisena kuin se oli sähkömarkkinalain muuttamisesta (497/2023) annetun lain voimaantullessa.

Asioiden yhdessä käsitteleminen

Hallintolain (434/2003) 25 §:n mukaan, jos viranomaisessa tehtävä päätös saattaa merkittävästi vaikuttaa muun samassa viranomaisessa samanaikaisesti vireillä olevan asian ratkaisemiseen, viranomaisen on valmisteltava asiat yhdessä ja ratkaistava samalla kertaa, jollei yhdessä käsittelemisestä aiheudu haitallista viivytystä tai jollei se ole asian laadun taikka luonteen vuoksi tarpeetonta.

Energiavirastossa on ollut yhtä aikaa vireillä kolme tutkintapyyntöä koskien asianosaisen toimitusvelvollisuustuotetta. Energiavirasto on valmistellut asiat hallintolain 25 §:n mukaisesti yhtä aikaa ja antaa kaikissa asioissa ratkaisun samalla kertaa.

Energiaviraston aiempi sähkömarkkinalain mukainen ratkaisukäytäntö

Sähkömarkkinakeskus (nyk. Energiavirasto) on 23.2.2000 antamallaan päätöksellään (dnro 108/423/99) määritellyt silloin voimassa olleen sähkömarkkinalain 21 §:n ja 22 §:n tarkoittaman toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan sähkön vähittäismyyntituotteen tunnusmerkit. Päätöksessä Sähkömarkkinakeskus katsoi tällaisen vähittäismyyntituotteen tunnusmerkkien täytyvän, jos:

- 1) tuotteen hinnat ovat julkisia ja eri maksujen voimassa olevat yksikköhinnat on esitetty myyjän julkisessa painetussa hinnastossa,
- 2) myyjän kaikkien samalla tuotteella olevien asiakkaiden laskutus perustuu samoihin yksikköhintoihin ja jos yksikköhinnat muuttuvat, ne muuttuvat samanaikaisesti kaikilla kyseisellä tuotteella olevilla asiakkailla,
- 3) hinnastossa olevat toimitusvelvollisuustuotteet ovat pääsääntöisesti vapaavalintaisia kaikille kyseisellä alueella oleville asiakkaille ja
- 4) tuotteeseen tehdään pääsääntöisesti vain toistaiseksi voimassa olevia sähkönmyyntisopimuksia.

Energiamarkkinaviraston (nyk. Energiavirasto) 29.4.2002 antamassa lausunnossa (dnro 290/631/2001) on käsitelty markkinahintaista sähkönmyyntituotetta – mahdollisuutta tarjota toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille tuotetta, jossa sähkön myyntihinta on sidottu sähköpörssin hintaan. Lausunnossa Energiamarkkinavirasto katsoi ottaen huomioon Sähkömarkkinakeskuksen 23.2.2000 antamassa päätöksessä määritellyt toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan sähkön vähittäismyyntituotteen tunnusmerkit, että toimitusvelvollisuuden piirissä sähkön vähittäismyyjä voi tarjota muuttuvahintaisen pörssihintaan sidotun sähkönmyyntituotteen julkaisemalla painetun version voimassa olevista hinnoista jokaista uutta alkavaa hintajaksoa varten. Energiamarkkinavirasto katsoi myös, että asiakkaan valinnan mahdollisuuksia ei voida rajoittaa kilpailun piiristä toimitusvelvollisuuden piiriin palatessakaan ainoastaan muuttuvahintaisiin sähkönmyyntituotteisiin. Lausunnossa on otettu kantaa myös sellaisiin tilanteisiin, että sähkön markkinahintojen noustessa kilpailuilla markkinoilla olevat suurehkot asiakkaat haluavat yllättäen palata

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

takaisin toimitusvelvollisuuden piiriin, mikä saattaa aiheuttaa merkittäviä ongelmia toimitusvelvollisen sähkönmyyjän riskienhallintaan.

Samasta asiasta on lausuttu myös Energia-alan Keskusliitto Finergyille 15.11.2002 annetussa lausunnossa (dnro 119/441/2002), jossa on todettu mm. "Energiamarkkinavirasto toteaa edelleen, että toimitusvelvollinen sähkön vähittäismyyjä voi tarjota ns. perinteisten sähkön vähittäismyyntituotteiden rinnalla myös muuttuvahintaisia pörssihintaan sidottuja ns. markkinasähkötuotteita."

Energiavirasto toteaa, että edellä mainitut päätös ja lausunnot on annettu jo 2000-luvun alussa, jonka jälkeen sähkömarkkinalaki on muuttunut tietyin osin. Esimerkiksi toimitusvelvollisuuden piirissä olevien asiakkaiden määritelmä on voimassa olevan sähkömarkkinalain mukaan nyt rajatumpi kuin aiemmin. Lisäksi 29.4.2002 annetun lausunnon jälkeen tilanne on muuttunut siten, että osapuolten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevan muuttuvahintaisen pörssihintaan sidotun tuotteen osalta riittää laskentakaavan ilmoittaminen etukäteen. Energiavirasto toteaa, ettei se kuitenkaan ole aiemmin antanut päätöstä koskien sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentissa säädettyä kohtuullista hintaa. Lisäksi 15.11.2002 annetussa lausunnossa ei ole otettu kantaa siihen, voiko muuttuvahintainen pörssihintaan sidottu tuote olla ainoa toimitusvelvollisuustuote.

Energiavirasto toteaa edellä esitetyn perusteella, että Energiavirastolla ei ole aikaisempaa ratkaisukäytäntöä eikä se ole antanut sähkömarkkinalain nojalla sitovaa valvontapäätöstä siitä, miten toimitusvelvollisen sähkönmyyntituotteen hinnan kohtuullisuutta tulee arvioida.

Energiaviraston aiempi maakaasumarkkinalain mukainen ratkaisukäytäntö

Energiavirasto toteaa, että maakaasun vähittäismyyjän toimitusvelvollisuudesta säädetään maakaasumarkkinalain (587/2017) 44 §:ssä. Aiemmin voimassa olleen maakaasumarkkinalain (508/2000) 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan maakaasuverkossa määräävässä markkina-asetuksessa olevan maakaasun myyjän on toimitettava maakaasua kohtuulliseen hintaan verkkoon liittyneen asiakkaan sitä pyytessä, jos asiakkaalla ei ole muita taloudellisesti kilpailukykyisiä vaihtoehtoja maakaasun hankkimiseksi maakaasuverkon kautta (toimitusvelvollisuus).

Energiavirasto on soveltanut sittemmin kumotun maakaasumarkkinalain 4 luvun 1 §:ää antamissaan ratkaisuissaan 22.12.2017 (dnro 887/520/2010) ja 28.12.2017 (dnro 349/420/2012). Energiaviraston päätökset koskivat toimitusvelvollisen maakaasun vähittäismyyjän hinnoittelun kohtuullisuutta vuosina 2014–2016. Kohtuullisuutta arvioitiin päätöksissä vuosien 2014–2016 maakaasun myyntiliiketoiminnan keskimääräisen liikevoittoprosentin perusteella. Päätöksissä Energiavirasto katsoi, että 3,5 %:n liikevoittoa on pidettävä toimitusvelvollisen maakaasun vähittäismyyjän veloittaman hinnan kohtuullisuuden ylärajana.

Energiavirasto toteaa, että Suomessa maakaasumarkkinat ja sähkömarkkinat eroavat toisistaan. Edellä mainitut Energiaviraston päätökset maakaasun vähittäismyyntin toimitusvelvollisuushinnan kohtuullisuuden arvioinnista on annettu ennen maakaasumarkkinoiden avaamista kilpailulle 1.1.2020, jolloin maakaasuverkonhaltijoilla oli velvollisuus tarjota maakaasun siirtopalveluja maakaasun käyttäjille ja jälleenmyyjille, jotka kuluttavat tai myyvät maakaasua vähintään viisi miljoonaa

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

kuutiometriä vuodessa ja jotka lisäksi kuuluvat etäluettavan maakaasunmittauksen piiriin. Kyseiset tuolloin voimassa olleet maakaasumarkkinalain säännökset antoivat ainoastaan vaatimukset täyttävälle asiakkaille mahdollisuuden käydä keskenään maakaasukauppaa tukkumyyjältä ostetulla maakaasulla ns. jälkimarkkinoilla. Päätökset näin ollen liittyvät tilanteeseen, jossa maakaasun jakeluverkon toiminta-alueella sijaitsevat toimitusvelvollisuuden piirissä olevat loppukäyttäjät pystyivät käytännössä ostamaan maakaasua ainoastaan toimitusvelvolliselta maakaasun vähittäismyyjältä.

Maakaasumarkkinoiden avaamisen jälkeenkin maakaasumarkkinoilla on ollut huomattavasti vähemmän vähittäismyyjiä kuin sähkön vähittäismarkkinoilla. Maakaasumarkkinoiden avautumisesta huolimatta useilla alueilla Suomessa maakaasua toimittaa vain yksi yritys, eli loppukäyttäjillä ei käytännössä ole mahdollisuutta kilpailuttaa sopimustaan. Nykyisen maakaasumarkkinalain 16 §:n mukaan maakaasuverkonhaltijaa koskevan siirtovelvollisuuden edellytyksenä on, että siirrettävän tai jaeltavan maakaasun verkkoon syötön ja verkosta oton mittausta on etäluentajärjestelmän piirissä. Siten maakaasun toimittajan vaihtaminen edellyttää loppukäyttäjältä etäluettavaa mittausta. Suomessa maakaasumarkkinalainsäädäntöön ei ole asetettu jakeluverkonhaltijoille velvoitetta asentaa etäluettavia mittalaitteita kaikille kaasun loppukäyttäjille ja mittalaitteiden asennus vaihtelee jakeluverkoittain. Siten useille maakaasun loppukäyttäjille tosiasialliset mahdollisuudet maakaasun toimittajan vaihtamiseksi ja vaihtoehdot toiseksi maakaasun toimittajaksi ovat rajalliset. Sähkön loppukäyttäjien osalta vastaavaa tietynlaiseen mittaukseen liittyvää edellytystä sähkön toimittajan vaihtamiseksi lainsäädäntö ei aseta, ja lisäksi sähkön loppukäyttäjien on kaikkialla Suomessa mahdollista ostaa sähköä useammalta eri vähittäismyyjältä.

Energiavirasto toteaa, että viraston aiemmat maakaasun toimitusvelvollista myyntihinnan kohtuullisuutta koskevat päätökset on tehty tilanteessa, jossa maakaasun vähittäismarkkinat ovat poikenneet merkittävästi nykyisistä sähkön vähittäismarkkinoista kilpailun avaamiseen ja markkinarakenteen osalta. Maakaasua koskevat päätökset on tehty tilanteessa, jossa jakeluverkoissa olevat maakaasun loppukäyttäjät eivät ole voineet kilpailuttaa kaasun toimittajaa ja jossa maakaasun vähittäismyyjän maakaasun myynti loppukäyttäjille on ollut toimitusvelvollista myyntiä. Näin ollen Energiavirasto katsoo, että aiemmin mainittua Energiaviraston maakaasun toimitusvelvollisen myyntihinnan kohtuullisuutta koskevissa päätöksissä käytettyä arviointimenetelmää ei voida soveltaa sähkömarkkinalain 67 §:ää tulkittaessa.

Toimitusvelvollisuus

Sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin mukaan vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima jakeluverkonhaltijan vastuualueella, on toimitettava vastuualueella sähköä kohtuulliseen hintaan kuluttajille sekä muille loppukäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkönkäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa (toimitusvelvollisuus). Jos jakeluverkonhaltijan vastuualueella ei ole vähittäismyyjää, jolla on huomattava markkinavoima, on toimitusvelvollisuus sillä vähittäismyyjällä, jonka toimitetun sähkön määrällä mitattu markkinaosuus toimitusvelvollisuuden piirissä olevien loppukäyttäjien hankkimasta sähköstä on kyseisellä vastuualueella suurin.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin mukaan vähittäismyyjällä, jolla on toimitusvelvollisuus, on oltava julkiset sähkön myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia eikä sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja. Kuluttajille suunnatut myyntiehdot on lisäksi esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla, eikä niihin saa sisältyä sopimusten ulkopuolisia esteitä kuluttajien oikeuksien toteutumiselle.

Sähkömarkkinalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp.) yksityiskohtaisten perustelujen mukaan sähkön vähittäismyyjällä katsotaan olevan huomattava markkinavoima kyseisen jakeluverkonhaltijan vastuualueella, jos sillä markkina-analyysin perusteella havaitaan olevan kyseisellä alueella sellaista taloudellista vaikutusvaltaa, jonka turvin se voi toimia huomattavassa määrin riippumattomana kilpailijoista, kuluttajista ja muista toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista sähkökäyttäjistä. Säännöksessä tarkoitettu huomattava markkinavoima poikkeaa kyseisen hallituksen esityksen mukaan kilpailulaissa tarkoitettua määräävästä markkina-asemasta siinä, ettei huomattavan markkinavoiman yrityksen aseman tarvitse olla kyseisellä alueella toiminnassaan samassa määrin riippumaton kilpailijoistaan tai asiakkaistaan kuin määräävän markkina-aseman yritys olisi.

Edellä mainitun hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan toimitusvelvollisuus on sähkön vähittäismyyjällä, jonka toimitetun sähkön määrällä mitattu markkinaosuus toimitusvelvollisuuden piirissä olevien sähkökäyttäjien osalta on vastuualueella suurin, jos vastuualueella ei ole osoitettavissa huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjää. Säännös on sähkömarkkinadirektiivin yleispalveluvelvoitteen täyttämiseksi välttämätön sen tilanteen varalta, että jollain vastuualueella ei olisi osoitettavissa huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjää.

Sähkömarkkinalain (386/1995) alkuperäisen 1.5.1995 alkaen voimassa olleen toimitusvelvollisuutta koskevan 21 §:n 1 momentin mukaan määräävässä markkina-asemassa olevan sähkön vähittäismyyjän on toimitettava sähköä kohtuulliseen hintaan asiakkaan sitä pyytäessä, jos asiakkaalla ei ole muita taloudellisesti kilpailukykyisiä sähkönhankintamahdollisuuksia sähköverkon kautta (toimitusvelvollisuus). Kyseistä lainkohtaa muutettiin lailla sähkömarkkinalain muuttamisesta (466/1999), minkä jälkeen 1.9.1999 lähtien toimitusvelvollisuudesta säädettiin sähkömarkkinalain 21 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan määräävässä markkina-asemassa jakeluverkonhaltijan vastuualueella olevan sähkön vähittäismyyjän on toimitettava sähköä kohtuulliseen hintaan asiakkaan sitä pyytäessä, jos asiakkaalla ei ole muita taloudellisesti kilpailukykyisiä sähkönhankintamahdollisuuksia sähköverkon kautta (toimitusvelvollisuus).

Kumotun sähkömarkkinalain (386/1995) säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 138/1994 vp.) todetaan toimitusvelvollisuuden osalta, että vähittäismyyjällä, joka yleisesti markkinoi tietyllä alueella sähköä asiakkaille, joilla ei ole yleensä mahdollisuutta ostaa sähköä muilta myyjiltä, on velvollisuus toimittaa sähköä näille sähkökäyttäjille (toimitusvelvollisuus). Kyse on siis myyntivelvollisuudesta. Myyjä on tällöin yleensä monopoliasemassa tai vähintäänkin kilpailunrajoituksista annetun lain 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla määräävässä markkina-asemassa kyseisen kuluttajaryhmän kannalta. Sähkön hinnan on oltava toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille kohtuullista, eli sähkön hinnan tulee vastata mahdollisimman pitkälle näiden kuluttajien aiheuttamia

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

kustannuksia. Kilpailun piirissä olevien asiakkaiden osalta vähittäismyyjällä olisi oikeus tapauskohtaiseen hinnoitteluun. Vähittäismyyjän hinnoittelun tulee kuitenkin olla sillä tavalla kustannusvastaavaa, ettei niiden asiakkaiden hinnoilla, joiden suhteen myyjä on määräävässä markkina-asemassa, tueta kilpailun piirissä olevia sähköasiakkaita.

Energiavirasto toteaa, että toimitusvelvollisuudesta säädettiin ensimmäisen kerran 1.6.1995 voimaantulleen sähkömarkkinalain 21 §:ssä. Ensimmäiset toimitusvelvollisuuden piirissä olevat sähkömyyntituotteet tulivat siten markkinoille jo vuonna 1995. Sähkön vähittäismarkkinat ovat kehittyneet ja muuttuneet merkittävästi kuluneen yli 25 vuoden aikana, kun kilpailu markkinoilla on lisääntynyt niin, että nykyään käytännössä kaikilla toimitusvelvollisuuden piirissä olevilla loppukäyttäjillä on tarjolla useita kilpailevia sähkömyyntisopimuksia ja siten halutessaan mahdollisuus hankkia sähkömyyntisopimus myös kilpailulta sähkön vähittäismarkkinoilta. Myös esimerkiksi vaihtuvahintaiset pörssihintaan sidotut sähkömyyntisopimukset, joita ei vielä vuonna 1995 ollut lainkaan markkinoilla, ovat yleistyneet.

Energiavirasto toteaa, että toimitusvelvollinen myyjä voi lähtökohtaisesti itse määrittää, minkä tuotteen tai mitkä tuotteet se katsoo toimitusvelvollisiksi sähkön myyntituotteiksi, joita myyjä tarjoaa uusina sähkömyyntisopimuksina toimitusvelvollisuuden piirissä asiakkaille sen jakeluverkonhaltijan vastuualueella, jossa myyjällä on toimitusvelvollisuus (toimitusvelvollisuustuotteet). Edelleen Energiavirasto toteaa, että toimitusvelvollisella sähkön vähittäismyyjällä voi olla tarjolla toimitusvelvollisuustuotteiden rinnalla myös muita vähittäismyyntituotteita, joita se tarjoaa myös toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille.

Mikäli myyjällä on tarjolla useampi toimitusvelvollisuustuote, niin kyseisissä tuotteissa ei saa olla perusteettomia rajoituksia tai ehtoja, jotka rajaavat samankaltaisten toimitusvelvollisuuden piirissä olevien asiakkaiden valinnan mahdollisuuksia. Energiavirasto katsoo, että toimitusvelvollisuustuotteiden tulee olla kaikkien kyseisen jakeluverkonhaltijan vastuualueella olevien toimitusvelvollisuuden piirissä olevien loppukäyttäjien vapaasti valittavissa.

Toimitusvelvollisen myyjän määrittäminen

Energiavirasto toteaa, että asiassa on ensiksi selvitettävä, onko ja millä jakeluverkonhaltijan verkkoalueella asianosaisella on toimitusvelvollisuus. Sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin mukaan toimitusvelvollisuus on sillä myyjällä, jolla on jakeluverkonhaltijan verkkoalueella huomattava markkinavoima tai, jos tällaista myyjää ei ole, sillä myyjällä, jonka toimitetun sähkön määrällä mitattu markkinaosuus toimitusvelvollisuuden piirissä olevien loppukäyttäjien hankkimasta sähköstä on kyseisellä vastuualueella suurin.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalainsäädännön perusteella kullakin jakeluverkonhaltijan vastuualueella on toimitusvelvollisuus kerrallaan ainoastaan yhdellä sähkön vähittäismyyjällä. Lisäksi samalla vähittäismyyjällä voi olla toimitusvelvollisuus yhden tai useamman jakeluverkonhaltijan vastuualueella tai kyseisellä vähittäismyyjällä ei ole toimitusvelvollisuutta minkään jakeluverkonhaltijan vastuualueella.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Sähkömarkkinalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) yksityiskohtaisten perustelujen mukaan sähkön vähittäismyyjällä katsotaan olevan huomattava markkinavoima kyseisen jakeluverkonhaltijan vastuualueella, jos sillä markkina-analyysin perusteella havaitaan olevan kyseisellä alueella sellaista taloudellista vaikutusvaltaa, jonka turvin se voi toimia huomattavassa määrin riippumattomana kilpailijoista, kuluttajista ja muista toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista sähkökäyttäjistä. Säännöksessä tarkoitettu huomattava markkinavoima poikkeaa kyseisen hallituksen esityksen mukaan kilpailulaissa tarkoitetusta määräävästä markkina-asemasta siinä, ettei huomattavan markkinavoiman yrityksen aseman tarvitse olla kyseisellä alueella toiminnassaan samassa määrin riippumaton kilpailijoistaan tai asiakkaistaan kuin määräävän markkina-aseman yritys olisi.

Energiavirasto toteaa, että hallituksen esitys tai muut lain esityöt eivät tarkemmin määrittele, millä kriteereillä huomattavaa markkinavoimaa tulisi tässä yhteydessä arvioida. Energiavirasto katsoo, että asiassa voidaan siten ottaa huomioon muiden toimialojen huomattavan markkinavoiman arviointia koskevat ohjeistukset. Muun muassa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 52 §:ssä on säädetty, että Liikenne- ja viestintäviraston on kilpailutilanteen selvittämiseksi tehtävä merkityksellisiksi määritellyistä tukku- ja vähittäismarkkinoista säännöllisin väliajoin markkina-analyysi. Säännöksen mukaan Liikenne- ja viestintäviraston on markkina-analyysia tehdessään otettava mahdollisimman tarkasti huomioon komission markkina-analyysia ja huomattavan markkinavoiman arviointia koskevat suuntaviivat. Euroopan komissio on antanut tiedonannon (2018/C 159/01) suuntaviivat markkina-analyysia ja huomattavan markkinavoiman arvioimista varten sähköisiä viestintäverkkoja ja -palveluja koskevassa EU:n sääntelyjärjestelmässä.

Komission suuntaviivojen kohdan 54 mukaan yrityksen markkinavoimaa arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon yrityksen markkinaosuus ja sen kilpailijat sekä mahdollisten kilpailijoiden keskipitkällä aikavälillä aiheuttama paine. Markkinaosuudet voivat antaa kansallisille sääntelyviranomaisille alustavan käsityksen markkinoiden rakenteesta ja markkinoilla toimivien operaattoreiden suhteellisesta merkityksestä. Edelleen komission suuntaviivojen kohdan 55 mukaan vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan erittäin suuri markkinaosuus – yli 50 prosenttia – joka yrityksellä on ollut jo pidemmän aikaa, on jo sellaisenaan osoitus määräävän aseman olemassaolosta, ellei ole kyse poikkeuksellisista olosuhteista. Suuntaviivojen kohdan 57 mukaan, jos markkinaosuus on suuri mutta alle 50 prosentin kynnyksen, huomattavan markkinavoiman arvioinnissa olisi käytettävä markkinoiden muita keskeisiä rakenteellisia ominaispiirteitä.

Suuntaviivoissa on kohdassa 58 esitetty lisäksi erilaisia kriteerejä, joita voidaan käyttää mitattaessa yrityksen markkinavoimaa, jonka turvin se voisi toimia huomattavassa määrin kilpailijoistaan, asiakkaista ja kuluttajista riippumattomasti. Suuntaviivojen saman kohdan mukaan minkään kohdassa esitetyn kriteerin täyttyminen ei välttämättä yksinään riitä perusteeksi huomattavan markkinavoiman toteutamiselle. Tällaisen toteamuksen on perustuttava eri tekijöiden yhdistelmään.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalain 67 §:ää sovellettaessa tarkasteltava markkina on rajattava siten, että se koskee sähkön vähittäismyyntiä toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille Helen Sähköverkko Oy:n alueella. Tarkasteltavana kysymyksenä on tällöin, onko millään sähkön vähittäismyyjällä todettavissa huomattavaa markkinavoimaa sähkön vähittäismyyntissä toimitusvelvollisuuden

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

piirissä oleville asiakkaille kyseisen jakeluverkonhaltijan vastuualueella. Energiavirasto on huomattavaa markkinavoimaa arvioidessaan ottanut huomioon edellä mainitun komission tiedoksiannon.

Energiavirasto toteaa, että komission suuntaviivojen kohdan 55 mukaan yli 50 prosentin markkinaosuutta voidaan pitää osoituksena määräävän ja näin ollen myös huomattavan markkina-aseman olemassaolosta.

Energiaviraston 1.9.2022 ja 4.4.2023 Fingrid Datahub Oy:ltä saamien tietojen mukaan asianosainen on toiminut sähkön toimitusvelvollisena vähittäismyyjänä Helen Sähköverkko Oy:n alueella.

Sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin mukaisen jakeluverkonhaltijan vastuualueen toimitusvelvollisen vähittäismyyjän määrittelemiseksi Energiavirasto on pyytänyt Helen Sähköverkko Oy:ltä (jäljempänä myös *jakeluverkonhaltija*) lausunnon. Energiavirasto on pyytänyt jakeluverkonhaltijaa ilmoittamaan, mikä sähkön vähittäismyyjä toimittaa kyseisellä vastuualueella suurimman määrän sähköä kuluttaja-asiakkaille ja muille loppukäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 A pääsulakkeilla tai joiden käyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kWh vuodessa. Lisäksi Energiavirasto on pyytänyt ilmoittamaan, kuinka suuren prosenttiosuuden kyseinen myynti muodostaa kaikesta vastuualueen kyseiselle asiakasryhmälle toimitetusta sähköstä. Edellä mainitut tiedot on pyydetty toimittamaan kyseisen vastuualueen 3–5 suurimman vähittäismyyjän osalta eriteltynä.

Jakeluverkonhaltija on 1.2.2023 Energiavirastoon saapuneessa lausunnossaan ilmoittanut, että sen vastuualueella suurimman määrän sähköä kuluttaja-asiakkaille ja muille loppukäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 A pääsulakkeilla tai joiden käyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kWh vuodessa toimittaa Helen Oy. Jakeluverkonhaltija on lisäksi lausunnossaan ilmoittanut vähittäismyyjien markkinaosuudet pyydetyllä tavalla Energiavirastolle.

Helen Sähköverkko Oy:n Energiavirastolle toimittamien tietojen perusteella Helen Oy:n markkinaosuus mainitussa asiakasryhmässä kyseisellä jakeluverkkoalueella on yli 50 prosenttia, siinä missä alueen markkinaosuudeltaan toiseksi suurimman yrityksen markkinaosuus on alle 15 prosenttia.

Helen Oy on myös itse antamassaan selvityksessä katsonut olevansa toimitusvelvollinen vähittäismyyjä Helen Sähköverkko Oy:n vastuualueella.

Asiassa saadun selvityksen perusteella Energiavirasto katsoo, että Helen Oy:llä on huomattava markkinavoima Helen Sähköverkko Oy:n vastuualueella toimitusvelvollisuuden piirissä olevien loppukäyttäjien keskuudessa. Energiavirasto katsoo, että Helen Oy:llä on näin ollen toimitusvelvollisuus Helen Sähköverkko Oy:n verkkoalueella. Toimitusvelvollisena vähittäismyyjänä Helen Oy:llä on Helen Sähköverkko Oy:n verkkoalueella velvollisuus tehdä sähkönmyyntisopimus toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien kuluttajien ja loppukäyttäjien kanssa ja toimittaa heille sähköä sähkömarkkinalain 67 §:n mukaisesti.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Toimitusvelvollisuustuotteet

Energiavirasto toteaa, että asiassa on ratkaistava, mitkä ovat asianosaisen toimitusvelvollisuustuotteet, joita koskevat sähkömarkkinalaissa säädetyt toimitusvelvollista vähittäismyyntiä ja toimitusvelvollisuussopimuksia velvoitteet.

Asianosainen on Energiavirastoon 12.1.2023, 22.3.2023 ja 8.6.2023 saapuneissa selvityksissään todennut, että sen ainoa toimitusvelvollinen sähkömyyntituote on Pörssisähkö-tuote, jota on tarjottu asianosaisen toimitusvelvollisuustuotteena 1.9.2022 lukien. Tätä ennen asianosainen on tarjonnut toimitusvelvollisuustuotteena kiinteähintaista Perussähkö-tuotetta. Asianosainen on edelleen todennut, että Perussähkö-tuote, jonka tarjoaminen uusille asiakkaille on lopetettu 1.9.2022, ei enää kyseisestä päivästä lähtien ole ollut juridiselta statukseltaan toimitusvelvollinen tuote. Perussähkö-tuotteella on asianosaisen selvityksen mukaan ollut edelleen 31.8.2022 voimassa olevia sopimuksia, mutta tuotteelle ei ole tehty uusia sopimuksia 31.8.2022 jälkeen. Asianosainen on toimittanut Energiavirastolle selvityksen sopimusten lukumäärästä.

Helen Oy on selvityksessään kertonut, että 1.12.2022 voimaan tullutta hinnanmuutosta koskevan ilmoituksen yhteydessä Perussähkö-tuotteen asiakkaita on muistutettu, että Helenin toimitusvelvollisuustuote on 1.9.2022 lukien ollut Pörssisähkö-tuote. Asianosainen on kertonut, että asiakkaille ei ole lähetetty erillistä ilmoitusta asiasta.

Energiavirasto on pyytänyt asianosaiselta lisäselvitystä siitä, katsooko asianosainen, että ennen 1.9.2022 toimitusvelvollisena tuotteena tarjottu Perussähkö-tuote, jolla on asianosaisen toimittaman selvityksen mukaan edelleen voimassa olevia toimitusvelvollisuuden piirissä olevien loppukäyttäjien kanssa tehtyjä myyntisopimuksia, on edelleen juridiselta statukseltaan toimitusvelvollisuustuote.

Asianosainen on 22.3.2023 toimittamassaan lisäselvityksessä kertonut katsovansa, että Perussähkö-tuote ei tällä hetkellä ole toimitusvelvollisuustuote. Asianosainen on lisäselvityksessään lisäksi todennut, että sähkömarkkinalaki, muu lainsäädäntö tai viranomaisohjeet eivät ole tähän mennessä kieltäneet dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimuksen tai muun muuttuvaan suureeseen perustuvan sähkömyyntisopimuksen olemista ainoana toimitusvelvollisen vähittäismyyjän toimitusvelvollisuustuotteena.

Helen Oy on 8.6.2023 Energiavirastoon saapuneessa lisäselvityksessään katsonut, että asiakkaille, jotka 31.8.2022 olivat Helen Oy:n Perussähkö-tuotteen asiakkaita, ei tuotteen muuttuminen toimitusvelvollisuuden ulkopuoliseksi tuotteeksi vaikuttanut millään tavoin. Asiakkaat, jotka 31.8.2022 olivat Perussähkö-tuotteen asiakkaita, olivat sitä myös 1.9.2022 ja sen jälkeen, elleivät itse nimenomaisesti hakeutuneet Helen Oy:n toisen tuotteen tai kokonaan toisen sähkömyyjän asiakkaisiksi. Tämän johdosta Helen Oy ei ole etukäteen erikseen lähettänyt Perussähkö-tuotteen asiakkaille ilmoitusta, että Helen Oy:n toimitusvelvollinen tuote 1.9.2022 lukien oli Pörssisähkö. Helen Oy on lisäselvityksessään kertonut, että asiakkaille on viikolla 42 lähetetty Perussähkö-tuotteen hinnanmuutosta koskeva kirje. Siinä on kerrottu, että Helenin toimitusvelvollisuustuote on Pörssisähkö. Helen Oy on lisäselvityksessään katsonut, että Perussähkötuotteen asiakkaisiin toimitusvelvollisuustuotteen muutoksella ei kuitenkaan ole ollut merkitystä. Helen Oy on kertonut edelleen, että

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

ilmoituksen lisäksi Helenin verkkosivuilla on muutettu 1.9.2022 lukien toimitusvelvollisuustuote Perussähkö-tuotteesta Pörssisähkö-tuotteeksi. Tämä muutos koski toimitusvelvollisuusasiakkaita, jotka 1.9.2022 tai sen jälkeen halusivat uutena asiakkaana ostaa Helenin toimitusvelvollisuustuotteen. Lisäksi erikseen on verkkosivujen osiossa Usein kysytyt kysymykset kerrottu, että Helenin toimitusvelvollisuustuote oli Pörssisähkö.

Energiavirasto toteaa, että toimitusvelvollisella myyjällä on vapaus itse määrittää, minkä tuotteen tai mitkä tuotteet se katsoo toimitusvelvollisiksi sähkön myyntituotteiksi, joita myyjä tarjoaa sähkönmyyntisopimuksina toimitusvelvollisuuden piirissä asiakkaille sen jakeluverkonhaltijan vastuualueella, jossa myyjällä on toimitusvelvollisuus (toimitusvelvollisuustuotteet). Edelleen Energiavirasto toteaa, että toimitusvelvollinen myyjä voi lopettaa tietyn toimitusvelvollisen sähkönmyyntituotteen tarjoamisen uusille asiakkaille. Tällöin vanhasta toimitusvelvollisuustuotteesta tulee eräänlainen lakkautustuote, jolla olevat sopimukset lakkaavat sitä mukaa, kun sopijapuolena olevat loppukäyttäjät irtisanovat niitä.

Energiavirasto toteaa, että asiassa on ratkaistava kysymys siitä, säilyykö Perussähkö-tuote kuitenkin edelleen toimitusvelvollisena tuotteena niiden asiakkaiden osalta, jotka ovat aikanaan tehneet siihen toimitusvelvollisuuden piirissä olevan sähkönmyyntisopimuksen, joka on edelleen voimassa.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalain 67 §:n 1 ja 2 momentissa tai sähkömarkkinalakia koskevissa hallituksen esityksissä ei ole otettu kantaa siihen säilyykö sähkönmyyntituote edelleen toimitusvelvollisuustuotteena niille asiakkaille, joilla on tuotteeseen voimassa oleva sopimus tilanteissa, joissa toimitusvelvollinen myyjä lopettaa tuotteen tarjoamisen toimitusvelvollisuustuotteena uusille asiakkaille. Energiavirasto ei myöskään ole antanut asiaa koskien sitovaa hallintopäätöstä.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalain 92 §:n 1 momentin mukaan vähittäismyyjä ei saa irtisanoa sähkönmyyntisopimusta, kun toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluva loppukäyttäjä on kuluttaja. Toimitusvelvollisuuden piirissä olevan muun sähkönmyyntisopimuksen vähittäismyyjä saa irtisanoa vain, jos sopimuksen pitäminen voimassa on lainsäädännön muutoksen tai olosuhteiden olennaisen muutoksen takia hänen kannaltaan kohtuutonta. Pykälän 2 momentin mukaan sähkönmyyntisopimuksen irtisanomisaika on loppukäyttäjälle kaksi viikkoa ja vähittäismyyjälle kolme kuukautta. Toimitusvelvollisuuden ulkopuolella olevan sopimuksen irtisanomisaika on vähittäismyyjälle kaksi viikkoa.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos kuluttajan kanssa on tehty määräaikainen sähkönmyyntisopimus kahta vuotta pitemmäksi ajaksi, kuluttaja saa kahden vuoden kuluttua irtisanoa sopimuksen samalla tavalla kuin toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen. Kyseisen pykälän 1 ja 2 momentin säännöksistä ei saa poiketa toimitusvelvollisuuden piirissä olevan loppukäyttäjän vahingoksi. Sähkömarkkinalain 85 §:n 1 momentin mukaan sähkömarkkinalain 92 §:n säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa kuluttajan vahingoksi.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalain 67 ja 92 § sisältävät useita toimitusvelvolliseen myyjään kohdistuvia velvoitteita suhteessa niiden toimitusvelvollisuuden piirissä oleviin asiakkaisiin, toisin sanoen pykälästä on johdettavissa näille asiakkaille tiettyjä lakisääteisiä oikeuksia. Lain 67 §:n mukaan myyjän on esimerkiksi

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

toimitettava toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille sähköä kohtuulliseen hintaan ja 92 §:n mukaan myyjä ei voi irtisanoa toimitusvelvollisuuden piirissä olevaa kuluttaja-asiakkaan sopimusta.

Mikäli tuote lakkaisi tällöin olemasta toimitusvelvollisuustuote suhteessa sillä jo oleviin asiakkaisiin siinä vaiheessa, kun myyjä päättää lopettaa tuotteen tarjoamisen uusiin toimitusvelvollisuussopimuksiin, tämä tarkoittaisi, että myyjä voisi yksipuolisella päätöksellään irrottautua sähkömarkkinalain 67 ja 92 §:n mukaisista velvollisuuksistaan kyseisellä tuotteella olevia toimitusvelvollisuuden piirissä olevia asiakkaita kohtaan, siis toisin sanoen heikentää näiden asiakkaiden lakisäätteisiä oikeuksia.

Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on voinut lopettaa Perussähkö-tuotteen tarjoamisen toimitusvelvollisena tuotteena uusille asiakkaille 1.9.2022 alkaen. Energiavirasto katsoo, että vaikka toimitusvelvollinen myyjä voikin lopettaa tietyn tuotteen tarjoamisen uusille asiakkaille, kyseinen tuote on edelleen toimitusvelvollisuustuote niille toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille, joilla on tuotteen voimassa oleva sopimus, joka on tehty aikana, jolloin toimitusvelvollinen myyjä on tarjonnut tuotetta toimitusvelvollisuustuotteena. Näin ollen Energiavirasto katsoo, että asianosaisen on edelleen noudatettava sähkömarkkinalain 67 §:ää ja 92 §:ää kyseisiin Perussähkö-tuotteelle tehtyihin sopimuksiin, vaikka asianosainen ei tee enää uusia sopimuksia kyseiselle tuotteelle.

Energiavirasto katsoo siten, että 1.9.2023 lähtien Pörssisähkö-tuotteelle toimitusvelvollisuuden piirissä tehdyt sopimukset ovat toimitusvelvollisia sopimuksia niin kauan kuin kyseiset sopimukset ovat voimassa ja lisäksi ennen 1.9.2022 Perussähkö-tuotteelle toimitusvelvollisuuden piirissä tehdyt sopimukset ovat edelleen toimitusvelvollisia sopimuksia niin kauan kuin kyseiset sopimukset ovat voimassa. Asianosaisen on siten 1.9.2022 jälkeenkin noudatettava sähkömarkkinalain 67 §:ää ja 92 §:ää myös niiden toimitusvelvollisuuden piirissä olevien asiakkaiden osalta, joilla on voimassa oleva Perussähkö-sopimus toimitusvelvollisuussopimuksena. Edelleen Energiavirasto toteaa selvyyden vuoksi, että sähkömarkkinalain 67 §:ssä olevat toimitusvelvollisen hinnan kohtuullisuutta ja julkisuutta koskevat säännökset koskevat näin ollen myös Perussähkö-tuotetta.

Toimitusvelvollisen hinnan kohtuullisuus

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin mukaan toimitusvelvollisen vähittäismyyjän on toimitettava jakeluverkonhaltijan vastuualueella sähköä kohtuulliseen hintaan kuluttajille sekä muille loppukäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkönkäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa.

Sähkömarkkinalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) yleisperustelujen mukaan kuluttajien ja pienten sähkönkäyttäjien sähkön saannin varmistamiseksi on säädetty toimitusvelvollisuudesta. Toimitusvelvollisuudella tarkoitetaan velvollisuutta toimittaa tietyssä jakeluverkossa sähköä kuluttajille ja muille pienille sähkönkäyttäjille yleisesti sovellettavilla julkisilla ehdoilla ja kohtuulliseen hintaan. Toimitusvelvollisuus koskee sähkön vähittäismyyjää, jolla on huomattava markkinavoima jakeluverkonhaltijan vastuualueella.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Sähkömarkkinalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ehdotettu pykälä vastaa asialliselta sisällöltään voimassa olevan sähkömarkkinalain 21 §:ää. Energiavirasto toteaa, että hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa ei avata hinnan kohtuullisuuden määritelmää tarkemmin, vaan toistetaan 67 §:n 1 momentin teksti. Toimitusvelvollisuus koskee kaikkia sen piirissä olevia sähkökäyttäjiä siitä riippumatta, onko näillä mahdollisuus hankkia sähköä muilta kuin toimitusvelvolliselta sähkömyyjältä. Toimitusvelvollinen vähittäismyyjä saisi tarjota asiakkailleen sähköä myös julkisista ehdoista poikkeavilla ehdoilla, sillä myös toimitusvelvollisuuden piirissä olevat asiakkaat olisivat oikeutettuja kilpailuttamaan sähkön ostonsa. Toimitusvelvollisella sähkömyyjällä tulisi olla mahdollisuus osaltaan vastata muiden sähkömyyjien kilpailuun. Toimitusvelvollisella vähittäismyyjällä tulee olla toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille julkiset vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet, joilla asiakkaat saavat ostaa vähittäismyyjältä sähköä. Toimitusvelvollisuustariffeilla myytävän sähkön hinnoittelun tulee lisäksi olla kohtuullista.

Energiavirasto katsoo, että toimitusvelvollisen myyjällä ei lähtökohtaisesti ole veloitetta myydä sähköä toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkailleen tappiolla. Sähkömarkkinalainsäädännön lähtökohtana on, että sähkön vähittäismyyntitoiminta on avattu kilpailulle, jolloin vähittäismyyjät kilpailevat keskenään ja asettavat tuotteidensa hinnat ja ehdot vapaasti markkina- ja kilpailutilanteen mukaan. Lisäksi sähkön vähittäismyynti on yritystoimintaa, jonka tulisi olla kannattavaa liiketoimintaa sen jatkamisen kannalta. Sähkön vähittäismyyntitoiminnan harjoittaminen ei ole luvanvaraista eikä myyntitoiminnan harjoittamiseksi lainsäädäntö edellytä vähittäismyyntiä harjoittavalta yritykseltä pääomia tai jotain muuta liiketoimintaa, jotta yritys voisi tarvittaessa kattaa toimitusvelvollisessa vähittäismyyntissä syntyneet tappiot.

Edelleen Energiavirasto katsoo, ettei sähkömarkkinalain 67 §:ssä tarkoitetun kohtuullisen hinnan voida katsoa tarkoittavan jotain tiettyä, esimerkiksi markkinatilanteesta riippumatonta kiinteää hintaa, jolla kaikkien toimitusvelvollisten myyjien tulisi myydä sähköä toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille.

Lainsäädännössä ei ole otettu tarkemmin kantaa, miten sähkömarkkinalain 67 §:n mukaista toimitusvelvollisuushinnan kohtuullisuutta tulee arvioida. Energiavirasto katsoo, että toimitusvelvollisen sähkömyyntituotteen kohtuullista hintaa voidaan arvioida kahdesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin hinnan kohtuullisuutta voidaan arvioida sen perusteella, vastaako toimitusvelvollisuusasiakkailta veloitettu hinta myyjälle aiheutuneita kustannuksia. Toinen vaihtoehto on arvioida, perustuuko myyjän toimitusvelvollisuusasiakkailta veloittama hinta markkinapohjaiseen hinnoitteluun.

Energiavirasto toteaa, että kustannuksiin sidotussa mallissa määritetään kohtuullinen tuottotaso riippuen toiminnan kustannuksista. Kohtuullisen tuottotason eli esimerkiksi liikevoittoprosentin tulisi lähtökohtaisesti vastata vertailukelpoisen kilpailun liiketoiminnan tuottotasoa. Mallia käytetään kohtuullisen hinnan arviointiin erityisesti ei-kilpailuilla toimialoilla, joilla tarvitaan hintasäätelyä hintojen ja tuottotason pitämiseksi kilpailullisella tasolla. Kohtuullisuuden arviointi tehtäisiin vertaamalla yhtiön toimitusvelvollisen myynnin todellisia kustannuksia ja tuottoa vertaamaan markkinaehtoisen liiketoiminnan kustannuksiin ja tuottoihin. Hinta olisi

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

kohtuullinen, mikäli toimitusvelvollisuusmyynnistä saatu tuotto vastaisi vertailukelpoisesta markkinaehtoisesti toimivasta liiketoiminnasta saatua tuottoa. Lopullisen kohtuullisen tuottotason arvioinnissa olisi lisäksi huomioitava toimitusvelvollisen myynnin riskit suhteessa vertailtavaan kilpailtuun liiketoimintaan, yhtiökohtaiset erityispiirteet sekä tuottotason perusteena olevien kustannusten oikeellisuus.

Markkinaehtoisen hinnoittelun mallissa hinnan kohtuullisuus määritellään suhteessa johonkin vertailukelpoiseen markkinaehtoiseen hintaan. Tässä mallissa yhtiön tuottotasoa ei rajoiteta, vaan kohtuullinen hinta asetetaan kilpaillun markkinan määrittämälle tasolle, johon yksittäisen tuotteen hintaa voidaan verrata. Hinta on kohtuullinen, mikäli se vastaa markkinaehtoista hintaa. Markkinaehtoisen hinnoittelun mallissa käytännössä määritetään kullekin toimitusvelvollisuustuotteelle vastaavien kilpailtujen tuotteiden perusteella markkinahintataso, jonka alittavat hinnat ovat kohtuullisia. Lopullisessa kohtuullisen hinnan arvioinnissa on tämän lisäksi otettava huomioon mahdolliset mm liiketoimintariskeihin liittyvät erot toimitusvelvollisen ja markkinaehtoisen myynnin välillä.

Energiaviraston valitsema malli toimitusvelvollisuustuotteiden kohtuullisen hinnan arvioimiseksi

Energiavirasto toteaa, että kilpailun piirissä olevat sähkömarkkinat ovat laajentuneet merkittävästi siitä, kun toimitusvelvollisuustuotteiden hinnan sääntelystä on alun perin säädetty. Sähkön vähittäishinnat muodostuvat nykyään kilpaillulla markkinalla, joka estää tehokkaasti hintojen nousua kilpailullista tasapainoa korkeammalle. Toimitusvelvollisuustuotteiden hinnan sääntelyn on määrä suojata kuluttajia, jotka eivät pysty kilpailuttamaan sähkösopimustaan, mutta kilpailullisten markkinoiden laajenemisen myötä tämä edustaa yhä pienempää osuutta solmituista sähkösopimuksista. Toimitusvelvollisuustuotteiden kohtuullisen hinnan arviointimenetelmää harkitessa on myös huomioitava toimitusvelvollisen vähittäismyynnin suhde kilpailtuun vähittäismyyntiin.

Sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin mukaan toimitusvelvollisuuden piiriin kuulumista ei rajaa se, onko loppukäyttäjällä mahdollisuus kilpailuttaa sähkön hankintaansa ja onko hänelle tarjolla muita kilpailukykyisiä mahdollisuuksia vaihtoehtoja sähkön hankintasopimukseksi. Kuluttajilla ja muilla loppukäyttäjillä, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkönkäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa, on näin ollen halutessaan oikeus tehdä sähkön myyntisopimus toimitusvelvollisen vähittäismyyjän kanssa hänen tarjoamallaan toimitusvelvollisuustuotteella. Tämä mahdollistaa ensinnäkin sen, että toimitusvelvollisuuden piirissä olevat loppukäyttäjät voivat halutessaan tehdä sähkön myyntisopimuksen muun kuin toimitusvelvollisen vähittäismyyjän kanssa ja siirtyä ns. kilpailun piiriin, ja toisaalta myös sen, että he voivat aina halutessaan ilman erityistä syytä palata takaisin ja tehdä toimitusvelvollisuussopimuksen toimitusvelvollisen myyjän kanssa. Energiavirasto katsoo, että tällöin toimitusvelvollisuustuotteet kilpailevat muiden kilpailun piirissä tarjottujen sähkön vähittäismyyntisopimusten kanssa. Toimitusvelvollisuustuotteet ovat siten toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille eräänlainen perälaute, jonka mukaisen sopimuksen ne voivat aina tehdä, mikäli ne mistä tahansa syystä eivät halua valita jotain muuta sähkön toimittajaa tai tehdä sopimusta toimitusvelvollisen myyjän tarjoamalle muulle sähkön myyntituotteelle.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Toimitusvelvollisuustuotteeksi on usein nimetty yksi tai useampia toimitusvelvollisen myyjän yleisesti tarjolla olevista markkinaehtoisista tuotteista, jolloin niiden hinta määräytyy markkinaehtoisesti ja pysyy myös ilman sääntelyä lähellä kilpailullista tasapainohintaa.

Energiavirasto toteaa edelleen, että sähkömarkkinoiden laajentumisen myötä myös toimijoiden loppukäyttäjille hankkiman sähkön järjestymistavat ovat monimuotoistuneet. Osa sähkönmyyjistä tuottaa edelleen itse sähköä, kun taas osa ostaa kaiken loppukäyttäjille myymänsä sähkön tukkumarkkinalta. Jotkin yhtiöt ovat myös erottaneet tuotannon ja myynnin konsernin sisällä kahteen liiketoiminnallisesti erilliseen toimintoon. Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalainsäädäntö ei edellytä, että konsernissa tai yhtiössä olevan sähkön tuotantotoiminnan olisi myytävä tuottamansa sähkö suoraan konsernissa tai yhtiössä olevalle sähkön myyntitoiminnalle tai että myynnin olisi tapahduttava omakustannehintaan tai johonkin muuhun kuin markkinahintaan. Sähkön tuottajilla ja sähköyhtiöiden tuotantotoiminnoilla on vapaus päättää, myyvätkö ne tuottamansa sähkön esimerkiksi tukkumarkkinoille vai myyvätkö ne sen kahdenvälisellä sopimuksella jollekin loppukäyttäjälle tai sähkön vähittäismyyjälle. Lisäksi tuottaja voi vapaasti sopia, millä hinnalla kahdenvälisissä sopimuksissa sähkö myydään.

Erot sähkön hankinnan järjestymistavoissa vaikuttavat siihen, millä hinnalla sähkön vähittäismyyjät voivat myydä sähköä. Energiavirasto toteaa, että vaikka osa yhtiöistä voi myydä ja on myynyt sähköä loppukäyttäjille alle markkinahinnan, yhtäkään toimitusvelvollista vähittäismyyjää ei sähkömarkkinalain perusteella voida velvoittaa tällaiseen toimintaan. Näin ollen kohtuullisen hinnan sitominen toimijan kustannuksiin on haastavaa, sillä kustannukset vaihtelevat toimijasta riippuen. Tällöin myös loppukäyttäjien maksama hinta sähköstä voisi vaihdella merkittävästi riippuen siitä, kenen myyjän toimitusvelvollisuuden piirissä he olisivat.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalainsäädännön perusteella loppukäyttäjän kynnys vaihtaa sähköntoimittajaa ja valita kilpailtu sähkösopimus on erittäin pieni. Sähkömarkkinalainsäädäntö ei rajoita milloin ja kuinka usein loppukäyttäjä voi vaihtaa sähköntoimittajaansa. Ainoat rajoitukset liittyvät loppukäyttäjällä voimassa olevaan määräaikaiseen sähkösopimukseen. Sähkömarkkinalain 26 §:n mukaan verkonhaltija ei myöskään saa periä erillistä maksua sähköntoimittajan vaihtamiseen liittyvistä suoritteistaan. Lisäksi sähkömarkkinalainsäädännön perusteella sähkön toimittajan vaihtamisen edellyttämä tiedonvaihtoprosessi voi kestää enintään kaksi viikkoa.

Energiavirasto toteaa, että toimitusvelvollisuuden piirissä olevien sähkön loppukäyttäjien alhainen kynnys vaihtaa sähköntoimittajaansa sekä sähkön vähittäismyyntisopimuksia tarjoavien kilpailevien sähkön vähittäismyyjien määrä että sähkömarkkinan nykytilanne tukevat markkinaehtoisin hinnoittelun mallin käyttämistä toimitusvelvollisten sähkönmyyntituotteiden hinnan kohtuullisuuden arvioinnissa. Toimitusvelvollisuustuotteiden hinta määräytyy markkinaehtoisesti, jolloin kustannuksiin sidottu hintasääntely ei ole tarpeellista ja saattaa jopa antaa virheellisen kuvan toimitusvelvollisuustuotteen hinnoittelusta. Kustannuksiin sidottuun malliin on vaikea sisällyttää olennaisia muutoksia markkinan toimintaympäristössä. Sähkökriisi on vaikuttanut esimerkiksi sähkön vähittäismyyntitoiminnan riskienhallintaan, jolla on perusteltuja vaikutuksia myös tuotteiden hintoihin ilman suoraa ja välttämätöntä vaikutusta toiminnan kustannuksiin.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Markkinaehtoisen hinnoittelun mallia ei voitaisi käyttää hinnan kohtuullisuuden arviointiin, mikäli kriisi olisi aiheuttanut markkinahäiriön, joka olisi yleisesti nostanut sähkön vähittäismarkkinan keskihinnan kohtuuttomalle tasolle. Energiavirasto toteaa, että vähittäismarkkinan keskimääräinen hinta voisi olla kohtuuton, mikäli se ylittäisi huomattavasti ja perusteetta sähkön tukkumarkkinahinnan tai mikäli vähittäishintojen keskimääräinen kehitys irtautuisi tukkumarkkinahintojen kehityksestä.

Energiavirasto toteaa, että koska sähkön pörssihinta määräytyy jatkuvasti markkinaehtoisesti tukkumarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan perusteella, pörssisähkösovimusten hinnat ovat määritelmällisesti kohtuullisia, mikäli sähkönmyyjän veloitama marginaali ei muutu. Energiaviraston arvion mukaan myös muiden sopimustyyppien hinnat ja saatavuus ovat keskimäärin kehittyneet johdonmukaisesti tukkumarkkinan kehityksen mukaisesti.

Energiavirasto toteaa, että koska sähkön vähittäismarkkinahinnat ovat keskimäärin seuranneet sähkön tukkumarkkinahintojen kehitystä myös kriisiaikana, yksittäisten toimitusvelvollisuustuotteiden hinnan kohtuullisuutta voidaan arvioida markkinaehtoisen hinnoittelun mallin mukaisesti vertaamalla sen hintaa vastaavan sopimustyyppien keskimääräiseen vähittäismarkkinahintaan. Yksittäisen toimitusvelvollisuustuotteen hinta voi olla kohtuuton, mikäli sen taso ylittää vertailukelpoisen markkinahinnan ja/tai sen hintakehitys poikkeaa yleisestä markkinahintojen kehityksestä.

Helen Oy:n toimitusvelvollisuustuotteiden hinnan kohtuullisuus

Perussähkö-tuote

Helen Oy:n selvityksen mukaan sen toimitusvelvollinen tuote on ollut kiinteähintainen Perussähkö-tuote 1.9.2022 saakka, joskin kyseisen tuotteen nimi on ollut ennen 1.4.2016 Yleissähkö. Helen Oy on lakannut tarjoamasta kiinteähintaista Perussähkö-tuotetta uusille asiakkaille toimitusvelvollisuustuotteena 1.9.2022 alkaen. Kyseinen tuote on kuitenkin Helen Oy:n selvityksen mukaan edelleen voimassa vanhoilla asiakkailta, jotka ovat aikanaan tehneet tuotteeseen sopimuksen, elleivät nämä asiakkaat ole itse vaihtaneet tuotetta. Mikäli näiden asiakkaiden sopimukset Perussähkö-tuotteeseen on ennen 1.9.2022 tehty toimitusvelvollisuussopimuksina, on niiden edellä esitetyin perustein edelleen katsottava olevan Helen Oy:n toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia sähkönmyyntisopimuksia, joiden hinnoittelun sähkömarkkinalain 67 §:n mukaista kohtuullisuutta Energiavirasto on toimivaltainen tutkimaan.

Energiavirasto toteaa selvyyden vuoksi, että Energiavirasto arvioi Perussähkö-tuotteen hinnoittelun kohtuullisuutta ainoastaan niiden asiakkaiden osalta, joilla on tämä tuote toimitusvelvollisuustuotteena.

Helen Oy:n selvityksen mukaan Perussähkö-tuotteen hinnoittelu perustuu sähkön hankintahinnan markkinakehitykseen. Helen on toimittanut Energiavirastolle erikseen Perussähkö-tuotteen kilowattituntikohtaisen hinnat tarkastelujaksolla. Perussähkö-tuotteen energiahinta sisältäen kulloinkin voimassa olleen tai olevan

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

arvonlisäveron¹ on ollut tarkasteluajanjakson 1.1.2022-30.4.2023 aikana seuraavanlainen:

1.1.- 30.4.2022:	10,79 snt/kWh,
1.5.-30.9.2022:	13,99 snt/kWh,
1.10.-30.11.2022:	23,21 snt/kWh,
1.12.2022-30.3.2023:	34,01 snt/kWh ja
1.4.2023 alkaen:	16,96 snt/kWh.

Näiden lisäksi Perussähkö-tuotteesta on tarkasteluajanjakson 1.1.2022-30.4.2023 aikana peritty kuukausikohtainen perusmaksu (sisältäen kulloinkin voimassa olleen tai olevan arvonlisäveron):

1.1.-30.6.2022:	3,84 €/kk,
1.7.-30.11.2022:	4,74 €/kk ja
1.12.2022-30.4.2023:	4,20 €/kk.

Energiavirasto toteaa, että toistaiseksi voimassa olevan Perussähkö-tuotteen hinnan kohtuullisuutta voidaan arvioida markkinaehtoisen hinnoittelun mallin mukaisesti vertaamalla sen hintaa vastaavan sopimustyyppin keskimääräiseen vähittäismarkkinahintaan.

Energiavirasto on verrannut Perussähkö-tuotteen hintaa ja hinnan kehitystä toistaiseksi voimassa olevien sopimusten markkinahinnan kehitykseen ajanjaksolla 1.1.2022-30.4.2023. Toistaiseksi voimassa olevien sopimusten markkinahinta on arvioitu Suomen 29 suurimman sähkönmyyjän tarjoamien vertailukelpoisten toistaiseksi voimassa olevien sopimusten perusteella. Vertailuryhmä ei sisällä Helen Oy:tä.

Lisäksi Energiavirasto on verrannut toimitusvelvollisten vähittäismyyntisopimusten markkinahinnan kehitystä tukku- ja vähittäismarkkinoiden hintakehitykseen. Toistaiseksi voimassa olevien sopimusten kohdalla tukku- ja vähittäismarkkinoiden hintakehitystä on tarkasteltu sekä spot-hinnan että johdannaismarkkinoiden futuurituotteiden hintakehityksen perusteella. Johdannaismarkkinoiden tuotteiden käyttäminen tukku- ja vähittäismarkkinahinnan referenssinä on perusteltua, koska riskien hallitsemiseksi vähittäismyyjät pyrkivät suojaamaan omat sähkön hankintakustannukset ostamalla etukäteen suojaustuotteita johdannaismarkkinoilta sille ajalle, jolla ne sitoutuvat myymään sähköä kiinteään hintaan. Arvioinnissa on käytetty vähittäismyyntituotteiden hinnan tyyppilliselle kestolle verrannollisten futuurituotteiden hintoja kuten kvartaalihintoja. Analyysin perusteella keskimääräinen sähkön vähittäismarkkinahinta on seurannut hyvin tarkasti sähkön tukku- ja vähittäismarkkinahintojen kehitystä.

Energiaviraston laatiman arvion mukaan Perussähkö-tuotteen hinta on kehittynyt sekä tukku- että vähittäismarkkinahintojen mukaisesti. Perussähkö-tuotteen hinta on ollut vertailuryhmän markkinahintojen kalleimman 25 %:n joukossa vain maaliskuussa 2023, mutta tällöinkin hinta on absoluuttiselta tasoltaan ollut lähellä markkinahintojen mediaania.

¹ Arvonlisävero on ollut 1.1.-30.11.2022 24 prosenttia ja 1.12.2022-30.4.2023 10 prosenttia.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Energiavirasto toteaa näin ollen, että Helenin Perussähkö-tuotteen hinta on vastannut vertailukelpoisten tuotteiden markkinaehtoista hintaa tarkastelujaksolla ja sen hinta on myös kehittynyt johdonmukaisesti markkinatilanteen kehitystä vastaavalla tavalla. Vertailu ei siten anna viitteitä siitä, että Perussähkö-tuotteen hinta olisi tarkastelujaksolla merkittävästi ylittänyt vertailukelpoisen keskimääräisen markkinahinnan tai että Perussähkö-tuotteen hintakehitys olisi merkityksellisesti poikennut yleisestä vertailukelpoisten markkinahintojen kehityksestä.

Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin mukaisesti määritellesään Perussähkö-tuotteen hinnan, niiden asiakkaiden osalta, joilla se on toimitusvelvollisena tuotteena.

Pörssisähkö-tuote

Helen Oy on selvityksessään kertonut, että se on alkanut tarjota vaihtuvahintaista Pörssisähkö-tuotetta uusille asiakkaille toimitusvelvollisuustuotteena 1.9.2022 alkaen. Kyseisen tuotteen energiahinta määräytyy selvityksen mukaan pohjoismaisen sähköpörssin Nord Pool AS:n julkaiseman sähkön tuntikohtaisen Suomen aluehinnan eli sähkön spot-hinnan perusteella.

Helen Oy:n selvityksen mukaan tuotteen tuntihintaan lisätään kulloinkin voimassa oleva arvonlisävero ja marginaali, joka on 0,34 snt/kWh sisältäen selvityksen toimitushetkellä voimassa olleen sähkön 10 %:n arvonlisäveron. Helen Oy on selvityksessään katsonut käyttämänsä marginaalin olevan markkinakäytännön mukainen ja kohtuullinen. Selvityksen mukaan Pörssisähkö-sopimuksen perusmaksu on 3,49 € sisältäen selvityksen toimitushetkellä voimassa olleen sähkön 10 %:n arvonlisäveron kuukaudessa. Helen Oy on selvityksessään kertonut, että Pörssisähkö-tuotteen energiahinta on menneiden kuukausien aikana vaihdellut, mutta on pääosin koko ajan ollut alhaisempi kuin markkinoilla olevat toistaiseksi voimassa olevat ns. perushinnoitellut tuotteet. Helen Oy on todennut, että Energiaviraston internetsivujen mukaan koko maassa tarjolla olevien toistaiseksi voimassa olevien sopimusten hinnat ovat 40–45 c/kWh. Uusien yhden vuoden määräaikaisten sopimusten hinnat ovat 40 c/kWh ja kahden vuoden määräaikaisten sopimusten hinnat yli 30 c/kWh. Pörssisähkö-tuotteen kuukausikohtainen keskihinta 1.9. alkaen (toimitusvelvollisuustuote) on ylimmillään ollut joulukuussa 2022, jolloin kuukausikohtainen keskihinta oli 24,56 c/kWh. Helen Oy:n mukaan verrattuna markkinoilla tarjolla oleviin tuotteisiin Pörssisähkö-tuotteen hinta on ollut käypä ja kohtuullinen.

Energiavirasto toteaa, että koska sähkön pörssihinta määräytyy jatkuvasti markkinaehtoisesti tukkumarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan perusteella, Pörssisähkö-tuotteen kohtuullisuutta voidaan arvioida vertaamalla tuotteen hintaa ja sen kehitystä vastaavan sopimustyyppin keskimääräisiin markkinahintoihin.

Energiavirasto on verrannut Pörssisähkö-tuotteen marginaalia ja sen kehitystä pörssisähkö-sopimusten markkinahintojen kehitykseen ajanjaksolla 1.1.2022–30.4.2023. Markkinahinta on arvioitu Suomen 29 suurimman sähkönmyyjän tarjoamien vertailukelpoisten pörssisähkö-sopimusten marginaalien perusteella. Vertailuryhmä ei sisällä Helen Oy:tä.

Energiavirasto toteaa, että pörssisähkötuotteen hinta määräytyy jatkuvasti markkinaehtoisesti kysynnän ja tarjonnan perusteella, joten pörssisähkö-sopimusten

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

hinta on määritelmällisesti kohtuullinen, kunhan sen marginaali on asetettu kohtuulliselle tasolle. Siten kohtuullisuusarviointi koskee vain Pörssisähkö-tuotteen marginaalia.

Energiaviraston laatiman arvion mukaan Pörssisähkö-tuotteen marginaali on ollut lähellä vertailtavien markkinahintojen mediaania koko tarkastelujakson ajan.

Energiavirasto toteaa näin ollen, että Helenin Pörssisähkö-tuotteen hinta on vastannut vertailukelpoisten tuotteiden markkinaehtoista hintaa tarkastelujaksolla ja sen hinta on myös kehittynyt johdonmukaisesti markkinatilanteen kehitystä vastaavalla tavalla. Vertailu ei siten anna viitteitä siitä, että Pörssisähkö-tuotteen marginaali olisi tarkastelujaksolla merkittävästi ylittänyt vertailukelpoisen keskimääräisen markkinahinnan tai että Pörssisähkö-tuotteen marginaalin kehitys olisi merkittävästi poikennut yleisestä vertailukelpoisten markkinahintojen kehityksestä. Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin mukaisesti määritellensä Pörssisähkö-tuotteen hinnan niiden asiakkaiden osalta, joilla se on toimitusvelvollisena tuotteena.

Pörssisähkönmyyntituotteen tarjoaminen ainoana toimitusvelvollisuustuotteena

Helen Oy on selvityksessään kertonut, että se on 1.9.2023 alkaen tarjonnut pörssihintaan sidottua sähkönmyyntituotetta ainoana sähkömarkkinalain 67 §:n mukaisena toimitusvelvollisena tuotteena. Helen Oy on selvityksessään kertonut, että toimitusvelvollisuustuote on vain yksi Helenin myymistä sähkötuotteista. Asianosainen on todennut, että mikäli asiakas haluaa sähkön hintaan vakautta, on hänellä esimerkiksi 2.1.2023 lukien ollut mahdollisuus valita Helen Fiksu Takuu – sähkö. Tämä tuote on ollut tarjolla kaikille Helenin toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluville asiakkaille sekä asiakkaille, jotka olivat Helenin asiakkaita tuotetta lanseerattaessa.

Helen Oy on katsonut, että sähköyhtiön tehtävänä ei ole ratkaista, voiko pörssi-sähkö olla ainoa toimitusvelvollisuustuote. Helen Oy:n näkemyksen mukaan lainsäädäntö ei ole sitä kieltänyt, eikä viranomaisiltakaan ole kieltävää kantaa tullut. Helen Oy on edelleen todennut, että eduskunta on 28.2.2023 hyväksynyt sähkömarkkinalain muutoksen, jonka mukaan dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus tai muu muuttuvaan suureeseen perustuva sähkömyyntisopimus ei voi olla ainoa toimitusvelvollisuustuote. Helen Oy on todennut, että se tulee luonnollisesti noudattamaan lainsäädäntöä sen tullessa voimaan.

Energiavirasto toteaa, että pörssihintaan sidotulla sähkönmyyntituotteella tarkoitetaan tässä yhteydessä sähkönmyyntituotetta, jossa sähkön hinta on sidottu markkina-aikayksikössä vaihtuvaan sähköpörssin hintaan ennalta määritellyn laskenta-kaavan mukaisesti esimerkiksi siten, että hinta on pohjoismaisen sähköpörssin Nord Pool AS:n julkaisema sähkön tuntikohtainen Suomen aluehinta eli sähkön spot-hinta lisättynä kiinteällä marginaalilla. Asiassa on arvioitava, voiko toimitusvelvollinen sähkönmyyjä tarjota tällaista pörssihintaan sidottua sähkönmyyntituotetta ainoana toimitusvelvollisena sähkönmyyntituotteena.

Sähkömarkkinalain 93 §:n 4 momentin mukaan vähittäismyyjän on lähetettävä sopijapuolelleen ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta hinnat tai muut sopimusehdot muuttuvat ja mikä on muutoksen peruste. Jos perusteena on muu syy kuin

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

lainsäädännön muutos tai viranomaisen päätös, muutos saa tulla voimaan aikaisintaan kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä.

Energiavirasto toteaa, että sähkön vähittäismyyjien tarjoamat toistaiseksi voimassa olevat sähkön myyntituotteet ovat tyypillisesti olleet tuotteita, joissa sähkön hinta on muuttunut säännöllisin väliajoin (esimerkiksi yhden, kolmen tai kuuden kuukauden välein) tai epäsäännöllisesti myyjän oman harkinnan mukaan. Tällaisissa tuotteissa hinta voi seurata sähkön markkinahintoja, kuten johdannaismarkkinoiden hintoja tuleville kuukausille tai vuosineljänneksille, mutta tuotteen hinta ei välttämättä ole sidottu laskentakaavalla suoraan näihin viitearvoihin. Tällaisten tuotteiden hinnanmuutoksista ja muiden sopimusehtojen muutoksista sähkön vähittäismyyjän on lähetettävä sopijapuolelleen ilmoitus sähkömarkkinalain 93 §:n 4 momentin mukaisesti.

Sähkömarkkinalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) 93 §:n 4 momenttia koskevien yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan sähkönmyyntisopimuksessa voidaan sopia sellaisesta automaattisesti vaikuttavasta laskentatavasta, jonka perusteella tietyin väliajoin tarkistetaan maksettavaa hintaa tiettyyn sopijapuolten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevaan viitearvoon tai viitearvoihin nojautuen. Tällainen sopimusehto voi olla esimerkiksi siten muotoiltu, että kunkin kuukauden energiahinta on edeltävän kuukauden tiettyjen sähköpörssinoteerausten keskiarvo lisätynä jollain marginaalilla. Hallituksen esityksen mukaan tehtäessä tällaisen sopimuksen kohdalla sopimuskauden kuluessa sopimusehtojen mukaisia automaattisia hinnan tarkistuksia suuntaan tai toiseen ei ole kysymys sopimusehtojen muuttamisesta eivätkä 93 §:n säännökset hinnanmuutoksista ilmoittamisesta siten koske näitä hinnanvaihteluja.

Sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin mukaan vähittäismyyjällä, jolla on toimitusvelvollisuus, on oltava julkiset sähkön myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia eikä sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja. Kuluttajille suunnatut myyntiehdot on lisäksi esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla, eikä niihin saa sisältyä sopimusten ulkopuolisia esteitä kuluttajien oikeuksien toteutumiselle.

Sähkömarkkinalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) 67 §:n 2 momenttia koskevien yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjällä tulee olla julkiset sähkönmyyntiehdot ja -hinnat toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia tai sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja. Toimitusvelvollinen vähittäismyyjä saa tarjota asiakkailleen sähköä myös julkisista ehdoista poikkeavilla ehdoilla, sillä myös toimitusvelvollisuuden piirissä olevat asiakkaat ovat oikeutettuja kilpailuttamaan sähkön ostonsa. Toimitusvelvollisella vähittäismyyjällä tulee olla mahdollisuus osaltaan vastata muiden vähittäismyyjien kilpailuun.

Edellä mainitun Energiemarkkinaviraston (nyk. Energiavirasto) 29.4.2002 antaman lausunnon (dnro 290/63/2001) mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä sähkön vähittäismyyjä voi tarjota muuttuvahintaisen pörssihintaan sidotun sähkönmyyntituotteen julkaisemalla painetun version voimassa olevista hinnoista jokaista uutta alkavaa hintajaksoa varten. Energiemarkkinavirasto (nyk. Energiavirasto) on 15.11.2002 antamassaan lausunnossa (dnro 119/441/2002) todennut muun

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

muassa, että toimitusvelvollinen sähkön vähittäismyyjä voi tarjota ns. perinteisten sähkön vähittäismyyntituotteiden rinnalla myös muuttuvahintaisia pörssihintaan sidottuja ns. markkinasähkötuotteita.

Energiavirasto toteaa, että sähkönkäyttäjän ja koko sähköjärjestelmän kannalta pörssihintaisen sähkönmyyntituotteen etuna on se, että sopimushinta seuraa sähköjärjestelmän kysynnän ja tarjonnan mukaan määräytyviä markkinahintoja ja sisältää asiakkaille kannusteita siirtää kulutusta pois kalleimmilta tunneilta, jolloin esimerkiksi sähkön tarjonnasta on niukkuutta. Asiakas voi siten omalla kulutusikäyttäytymisellään vaikuttaa sekä maksettavakseen tulevaan hintaan että sähköjärjestelmän tasapainoon. Toisaalta pörssisähkötuotteella asiakas kantaa sähkön tukkumarkkinoiden hintavaihtelusta aiheutuvan riskin siten, että asiakkaan maksettavaksi tuleva määrä saattaa vaihdella jyrkästikin hintatason vaihtelujen mukaan ja hintasidonnaisuuden aikarytmistä hyötyminen edellyttää asiakkaalta aktiivisuutta hinnanvaihtelujen seuraamisessa ja kulutuksen ajoituksen ohjaamisessa. Loppukäyttäjän näkökulmasta pörssisähkötuotteeseen sisältyy siten mahdollisuuksien lisäksi myös merkityksellisiä riskejä.

Energiavirasto toteaa 15.11.2002 antamansa lausuntonsa (dnro 119/441/2002) mukaisesti, että myyjä voi edelleen tarjota toimitusvelvollisena tuotteena tunneittain vaihtuvaan sähkön pörssihintaan sidottua tuotetta ainakin muun toistaiseksi voimassa olevan sähkönmyyntituotteen rinnalla. Pörssihintaan sidottua tuotetta voi edelleen käyttää yhtenä vaihtoehtona tarjottaessa toimitusvelvollisuuden piirissä olevalle asiakkaalle toimitusvelvollista sopimusta.

Energiavirasto toteaa, että pörssisähkösopimuksen hintaa loppukäyttäjän on vaikea ennakoida pidemmälle etukäteen. Pörssisähkötuotteen luonteeseen kuuluu, että sähköstä maksettava hinta vaihtelee voimakkaasti tunneittain ja kausittain, eikä loppukäyttäjä voi tietää sähkön hintaa yhtä päivää pidemmälle ajanjaksolle. Pörssihinnat julkistetaan edellisenä iltapäivänä seuraavalle päivälle, joten voidakseen sovittaa omaa kulutustaan pörssihinnan hintavaihteluiden mukaisesti, pörssihintojen vaihtelua on seurattava päivittäin. Pääsääntöisesti hintojen seuranta tapahtuu älylaitteiden tai internetin välityksellä. Tuotteen mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää siten loppukäyttäjältä tiettyjä valmiuksia esimerkiksi älylaitteiden käyttämiseen tuntihintojen seuraamiseen tai älykkääseen sähkön kulutuksen ohjaukseen tuntihintojen perusteella.

Energiavirasto toteaa edelleen, että pörssisähkön hinnat vaihtelevat tunneittain huomattavastikin ja hintahuiput voivat kohota hyvinkin korkeiksi. Loppukäyttäjältä laskutettavaan summaan vaikuttavat merkittävästi asiakkaan kulutusikäyttäytymisen ja asumismuoto, joihin kaikilla toimitusvelvollisuuden piirissä olevilla loppukäyttäjillä ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia vaikuttaa. Kaikilla kuluttajilla ei ole valmiutta ja mahdollisuutta seurata hinnanmuutoksia päivittäin ja sovittaa omaa kulutustaan pörssisähkön hinnanvaihteluiden mukaisesti. Kaikki loppukäyttäjät eivät myöskään kykene optimoimaan sähkönkulutustaan niin, että mikäli heillä olisi pörssisähkötuote, heidän maksamansa sähkön hinta olisi esimerkiksi korkeintaan yhtä suuri kuin pörssisähkön kuukausittainen keskihinta, vaan heidän maksamansa hinta sähköstä voi nousta paljon tätä korkeammaksi.

On myös syytä huomata, että lainsäädännön tarkoituksena on turvata sähkönsaanti myös passiivisille tai muutoin heikoimmassa asemassa oleville kuluttajille.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Pörssisähköön sidottu sähkönhinta saattaa silloin muodostua hyvinkin korkeaksi, jos kuluttaja esimerkiksi käyttää paljon sähköä kalleina tunteina eikä hänellä ole valmiutta hyödyntää kulutuksessaan pörssisähkön halvempia tunteja, esimerkiksi koska hänen tietonsa pörssisähkön hinnanmuodostumisesta ovat puutteelliset.

Sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevien loppukäyttäjien sähkön myyntiehdot eivät saa olla kohtuuttomia eikä sähkökaupan kilpailua rajoittavia. Energiavirasto toteaa, että hinnan lisäksi myös toimitusvelvollisen sähkönmyyntituotteen sopimusehtojen tulee olla kuluttajille kohtuullisia. Pörssisähkön hinnanvaihteluista hyötyminen edellyttää kuluttajalta päivittäistä hintojen seuranta ja sähkönkulutuksen ajoittamista hinnanvaihteluiden perusteella. Varsinkin ns. heikommassa asemassa olevilla kuluttajilla ei välttämättä ole mahdollista käyttää hintojen seurantaan tarvittavia laitteita tai osaamista hyödyntää hinnanvaihtelua kulutuksensa ajoittamisessa. Tällaisissa tilanteissa kuluttajalle maksettavaksi tuleva lasku saattaa olla hyvinkin korkea. Näin ollen Energiavirasto katsoo, että tilannetta, jossa kuluttajalle tarjotaan ainoana toimitusvelvollisena vaihtoehtona pörssisähkösopimusta, ei voida pitää sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin mukaisesti kohtuullisena.

Energiavirasto katsoo asiassa saadun selvityksen perusteella, että Helen Oy on 1.9.2022 alkaen tarjonnut uusille toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille ainoana toimitusvelvollisuustuotteenaan muuttuvahintaista pörssisähkötuotetta. Energiavirasto katsoo Helen Oy:n toimineen 1.9.2022 alkaen sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin vastaisesti tarjotessaan toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkailleen ainoana toimitusvelvollisuustuotteena pörssihintaan sidottua sähkönmyyntituotetta.

Energiavirasto ei velvoita asianosaista korjaaviin toimenpiteisiin, koska sähkömarkkinalain muuttamisesta annettu laki (497/2023) on tullut voimaan 1.6.2023 ja sisältää tarkentavia säännöksiä tarjottavista toimitusvelvollisuustuotteista. Lakimuutoksen myötä sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentissa velvoitetaan toimitusvelvolliset myyjät tarjoamaan toimitusvelvollisuuden piirissä oleville kuluttajille ja muille loppukäyttäjille näiden tarpeisiin sopivia erilaisia sähkönmyyntisopimuksia. Tarjottavat sähkönmyyntisopimukset eivät myöskään saa olla yksinomaan dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimuksia ja muuhun muuttuvaan suureeseen perustuvia sähkönmyyntisopimuksia.

Toimitusvelvollisuustuotteiden hintojen ja ehtojen julkisuus

Sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin mukaan vähittäismyyjällä, jolla on toimitusvelvollisuus, on oltava julkiset sähkön myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia eikä sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja. Kuluttajille suunnatut myyntiehdot on lisäksi esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla, eikä niihin saa sisältyä sopimusten ulkopuolisia esteitä kuluttajien oikeuksien toteutumiselle.

Sähkömarkkinalain 68 §:n 1 momentin mukaan vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima, tulee toimittaa 67 §:n 2 momentissa tarkoitettut vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet Energiavirastolle ennen niiden käyttöönottamista.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Päätöksessään (dnro 108/423/99) Sähkömarkkinakeskus (nyk. Energiavirasto) on yhtenä toimitusvelvollisuustuotteen tunnusmerkeistä todennut, että toimitusvelvollisten tuotteiden hinnat on oltava julkisia ja eri maksujen voimassa olevat yksikköhinnat on esitettävä myyjän julkisessa painetussa hinnastossa. Energiavirasto toteaa, että kyseinen Sähkömarkkinakeskuksen päätös (dnro 108/423/99) on annettu yli 20 vuotta sitten ja asiaa on syytä tarkastella nyt uudelleen huomioiden päätöksen jälkeen tapahtuneet muutokset muun muassa yhteiskunnan digitalisoidumisessa.

Energiavirasto toteaa, että asiassa on siten otettava huomioon muun muassa yleisimmät sähkösopimusten tekemiseen ja asiakkaiden tiedottamiseen nykyisin käytettävät kanavat, kuten sähkönmyyjien verkkosivut. Energiavirasto katsoo, että painetun hinnaston vaatimusta toimitusvelvollisen tuotteen tunnusmerkkinä ei ole enää tarkoituksenmukaista edellyttää. Energiavirasto toteaa, että jatkossa kyseisen tunnusmerkin täyttämiseksi riittää, että yhtiöllä on julkaistuna tuotteen hinnat ja ehdot keskeisissä asiakaskanavissa, esimerkiksi yhtiön verkkosivuilla ja yhtiön asiakaspalvelussa.

Energiavirasto katsoo, että 23.2.2000 annetussa päätöksessä (dnro 108/423/99) mainittuja toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan vähittäismyyntituotteen tunnusmerkkejä on muutettava kohdan 1 ja 4 osalta. Muilta osin tunnusmerkit pysyvät muuttumattomina. Energiavirasto katsoo siten toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan vähittäismyyntituotteen tunnusmerkkien täyttyvän, jos:

- 1) tuotteen hinnat ja ehdot ovat julkisia ja voimassa olevat hinnat ja ehdot on vapaasti saatavilla ja esitetty myyjän eri asiakaspalvelukanavissa,
- 2) myyjän kaikkien samalla tuotteella olevien asiakkaiden laskutus perustuu samoihin yksikköhintoihin ja jos yksikköhinnat muuttuvat, ne muuttuvat samanaikaisesti kaikilla kyseisellä tuotteella olevilla asiakkailla,
- 3) hinnastossa olevat toimitusvelvollisuustuotteet ovat pääsääntöisesti vapaavaltaisia kaikille kyseisellä alueella oleville asiakkaille ja
- 4) tuotteeseen tehdään vain toistaiseksi voimassa olevia sähkönmyyntisopimuksia.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin mukaan toimitusvelvollisilla myyjillä on oltava julkiset sähkönmyyntiehdot ja -hinnat toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkailleen. Kyseissä lainkohdassa tai sähkömarkkinalain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (20/2013 vp) ei ole kuitenkaan tarkemmin avattu sitä, kuinka nämä tiedot olisivat esitettävä tai pidettävä julkisina.

Energiavirasto toteaa, että toimitusvelvollisia tuotteita koskevaa sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin mukaista julkisuusvelvoitetta ei täyty se, että tuotetta koskevat sähkönmyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet olisivat saatavilla ainoastaan puhelinmyynnissä tai esimerkiksi erikseen tätä asiakaspalvelusta tiedustelemalla. Energiavirasto toteaa, että toimitusvelvollisista tuotetta koskevat sähkönmyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet on oltava myyjän asiakaspalvelun lisäksi helposti saatavilla ja nähtävillä myös sähkönmyyjien

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

verkkosivuilla sekä muissa asiakaspalvelukanavissa siten, että toimitusvelvollisuuden piirissä oleva loppukäyttäjä saa tiedot niistä halutessaan vaivatta.

Sähkömarkkinalain 68 §:n 1 momentin mukaan vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima, tulee toimittaa 67 §:n 2 momentissa tarkoitetut vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet Energiavirastolle ennen niiden käyttöönottamista. Energiaviraston määräyksen sähkön vähittäismyyjän sähkönmyyntiehtojen ja -hintojen ilmoittamisesta Energiavirastolle (dnro 122/002/2014) 4 §:n mukaan hintatiedot tulee toimittaa Energiavirastolle sähköisesti syöttämällä ne internetissä Energiaviraston hintatietojärjestelmään. Tuotteiden hintojen on siten oltava julkisia myös sähkön hintavertailupalvelussa.

Perussähkö-tuote

Helen Oy on kertonut selvityksessään Perussähkö-tuotteesta, että sen hinnat ja myyntiehdot ovat vuonna 2022 olleet julkisesti saatavilla Helen Oy:n verkkosivuilla, puhelinpalvelussa ja muissa myyntikanavissa. Selvityksen mukaan ajalla 15.1.2022–4.5.2022 ja 23.6.2022–31.8.2022 Perussähkö-tuotteen hinnat ja myyntiehdot eivät kuitenkaan ole olleet Helen Oy:n verkkosivuilla.

Helen Oy:n selvityksen mukaan Perussähkö-tuotetta ei mainittuina ajanjaksoina ole myyty aktiivisesti ja Helen Oy on tulkinut sähkömarkkinalakia siten, että tuotteen ilmoittaminen puhelinpalvelussa ja muissa myyntikanavissa on täyttänyt sähkömarkkinalain 67 §:n velvoitteen. Selvityksen mukaan Helen Oy:n puhelinpalvelu on kyseisellä ajanjaksolla ollut hyvin saavutettavissa. Helen Oy:n selvityksen mukaan yhtiö on lisännyt verkkosivuilleen Pörssisähkö-tuotteen osalta tunnistein ”toimitusvelvollisuustuote”, kun tuote 1.9.2022 on tullut Helen Oy:n toimitusvelvollisuustuotteeksi. Kyseinen lisäys on tehty koska yhtiölle on asian selvittelyn johdosta ollut epäselvää, täyttikö vain puhelinpalvelussa ja muissa myyntikanavissa esillä olo sähkömarkkinalain edellytykset.

Edellä esitetyn mukaisesti Energiavirasto toteaa, että toimitusvelvollisen tuotteen pitämisen tarjolla vain toimitusvelvollisen myyjän puhelinpalvelussa ei voida katsoa täyttävän sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin vaatimusta toimitusvelvollisuustuotteen myyntiehtojen ja -hintojen julkisesti saatavilla pitämiselle.

Näin ollen Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin vastaisesti, kun se ei ole pitänyt Perussähkö-tuotteen myyntiehtoja ja -hintoja julkisesti saatavilla ajanjaksoilla 15.1.2022–4.5.2022 ja 23.6.–31.8.2022.

Tarkasteluajanjaksona voimassa olleen sähkömarkkinalain 68 §:n 1 momentin mukaan vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima, tulee toimittaa 67 §:n 2 momentissa tarkoitetut vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet Energiavirastolle ennen niiden käyttöönottamista. Saman pykälän 2 momentin mukaan vähittäismyyjän tulee ilmoittaa Energiavirastolle tai tämän määräämälle yhteisölle vähittäismyyntiehdot ja -hinnat, joilla vähittäismyyjä tarjoaa yleisesti sähköä kuluttajille sekä muille loppukäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkönkäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Edelleen 3 momentin mukaan Energiamarkkinavirasto voi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntiehtoihin ja -hintoihin sekä niiden määräytymisperusteisiin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

Energiavirasto on 68 §:n 3 momentin nojalla antanut 4.3.2014 määräyksen Energiaviraston määräys sähkön vähittäismyyjän sähkönmyyntiehtojen ja -hintojen ilmoittamisesta Energiavirastolle (dnro 122/002/2014). Määräyksen 2 pykälän 1 momentin mukaan sähkön vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima jakeluverkonhaltijan vastuualueella tai johon sovelletaan huomattavan markkinavoiman omaavan vähittäismyyjän veloitetta sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin perusteella, tulee ilmoittaa sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntihintansa Energiavirastolle. Lisäksi vähittäismyyjän tulee toimittaa sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentissa tarkoitettua myyntiehtonsa Energiavirastolle, mikäli ne poikkeavat kuluttajan kannalta olennaisella tavalla alalla yleisesti noudatetuista sähkönmyyntiehdoista. Saman pykälän 2 momentin mukaan sähkön vähittäismyyjän on ilmoitettava Energiavirastolle edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneista muutoksista. Ilmoitus on tehtävä ennen kuin muutokset tulevat voimaan ja siinä on yksilöitävä, milloin muutokset tulevat voimaan. Määräyksen 4 §:n mukaan määräyksen 2 §:ssä tarkoitettua hintatietoja tulee toimittaa Energiavirastolle sähköisesti syöttämällä ne internetissä Energiaviraston hintatietojärjestelmään.

Energiavirasto toteaa edellä olevan perusteella, että toimitusvelvollisuustuotteena tarjottava tuote tulee olla ilmoitettuna Energiaviraston Sähkön hintavertailu -palvelussa (sahkonhinta.fi) ennen kuin hinnat ja ehdot tai muutokset niissä tulevat voimaan. Toimitusvelvollisen vähittäismyyjän on huolehdittava, että Energiavirastolle on ilmoitettuna ajantasaiset tiedot kaikista voimassa olevista toimitusvelvollisuustuotteista.

Helen Oy:n selvityksen mukaan Perussähkö-tuote ei ole ollut ilmoitettuna Energiaviraston Sähkön hintavertailu -palvelussa (sahkonhinta.fi) ajanjaksoilla 15.1.-4.5.2022, 23.6.-29.8.2022 ja 31.8.2022, jolloin tuote on kuitenkin Helen Oy:n toimitusvelvollisuustuotteena ollut yleisesti tarjolla kuluttaja-asiakkaille.

Helen Oy:n selvityksen mukaan Perussähkö-tuotteen hinta ja tuotteen kuvaus on ollut Sähkön hintavertailu -palvelussa (sahkonhinta.fi) näkyvissä silloin, kun tuote on ollut myös Helen Oy:n digikanavissa myynnissä. Helen Oy on kuitenkin kertonut selvityksessään, että se on ilmoittanut Perussähkö-tuotteen Sähkön hintavertailu -palveluun 29.8.2022, kun Energiavirasto on huomauttanut, että tuote ei ole ollut ilmoitettuna palvelussa. Helen Oy:n mukaan tiedossa oli tuolloin, että Perussähkö ei olisi enää 1.9.2022 alkaen myynnissä. Helen Oy:n selvityksen mukaan se on poistanut tuotteen palvelusta seuraavana päivänä, koska järjestelmään ei Energiavirastosta johtuvasta syystä ole kyetty saamaan tietoa tuotteen uusista hinnoista ja ehdoista 1.10.2022 alkaen.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalain 68 § ja Energiaviraston määräys sähkön vähittäismyyjän sähkönmyyntiehtojen ja -hintojen ilmoittamisesta Energiavirastolle eivät rajaa toimitusvelvollisuussopimusten myyntihintojen ja -ehtojen ilmoittamisvelvollisuuden koskevan ainoastaan niitä toimitusvelvollisuussopimuksia, joita toimitusvelvollinen vähittäismyyjä tarjoaa uusille asiakkaille. Siten

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

toimitusvelvollisen vähittäismyyjän on ilmoitettava Energiavirastolle kaikkien toimitusvelvollisuussopimusten voimassa olevat hinnat ja ehdot riippumatta siitä, tarjoaako myyjä kyseistä tuotetta uusille asiakkaille. Tiedot on ilmoitettava Sähkön hintavertailu -palvelussa (sahkonhinta.fi).

Energiavirasto kuitenkin toteaa, että Sähkön hintavertailu -palvelussa vähittäismyyjän ei nykyisellään ole mahdollista määrittää, että ilmoitettua toimitusvelvollisuustuotetta ei tarjota enää uusille asiakkaille, jonka takia kaikki ilmoitetut tuotteet näkyvät myös loppukäyttäjien hintavertailussa, kun loppukäyttäjät vertailevat kulloinkin tarjolla olevia uusia sopimuksia. Tästä syystä Energiavirasto katsoo kohtuullisena, että toimitusvelvollisen vähittäismyyjän ei tarvitse ilmoittaa Sähkön hintavertailu -palveluun voimassa olevia hintoja ja ehtoja niistä toimitusvelvollisuussopimuksista, joita ei enää tarjota uusille asiakkaille, niin kauan, kunnes Energiavirasto on lisännyt palveluun toiminnon, jolla myyjä voi määrittää, tarjoaako se sopimusta uusille asiakkaille vai ei. Tämän perusteella Energiavirasto katsoo, ettei Helen Oy ole toiminut sähkömarkkinalain 68 §:n 1 momentin vastaisesti, kun se ei ole ilmoittanut Perussähkö -tuotetta Energiaviraston Sähkön hintavertailu -palvelussa (sahkonhinta.fi) 1.9.2022 alkaen.

Energiavirasto toteaa, että Helen Oy on menetellyt sähkömarkkinalain 68 §:n 1 momentin vastaisesti poistaessaan Perussähkö-tuotteen Sähkön hintavertailu -palvelusta 30.8.2022, kun yhtiö on tarjonnut tuotetta asiakkaille vielä 31.8.2022.

Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt sähkömarkkinalain 68 §:n 1 momentin vastaisesti, kun se ei ole ilmoittanut Perussähkö-tuotetta Energiaviraston Sähkön hintavertailu -palvelussa (sahkonhinta.fi) ajanjaksoilla 15.1.-4.5.2022, 23.6.-29.8.2022 ja 31.8.2022.

Pörssisähkö-tuote

Helen Oy on tarjonnut Pörssisähkö-tuotetta toimitusvelvollisena tuotteenaan uusille asiakkaille 1.9.2022 alkaen. Helen Oy on selvityksessään kertonut, että sen verkkosivuilla on lueteltu Helen Oy:llä myynnissä olevat sähkö sopimukset ja Pörssisähkö-tuotteen ilmoitettu olevan toimitusvelvollisuustuote 1.9.2022 alkaen. Helen Oy on selvityksen mukaan myös ilmoittanut Pörssisähkö-tuotteen Energiaviraston sähkön hintavertailupalveluun sinä aikana, kun sitä on tarjottu toimitusvelvollisena tuotteena.

Pörssisähkö-tuotteella on Helen Oy:n selvityksen perusteella ollut julkiset myyntiehdot ja -hinnat toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille. Näin ollen Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt Pörssisähkö-tuotteen myyntiehtojen ja hintojen julkisina saatavilla pitämisen osalta sähkömarkkinalain 67 §:n 2 momentin mukaisesti.

Tutkimatta jättäminen

Energiavirasto toteaa, että Energiaviraston toimivaltaan kuuluu sähkömarkkinalainsäädännössä sähkömarkkinoiden osapuolille asetettujen velvoitteiden noudattamisen valvonta yleisellä tasolla sekä mahdollisuus velvoittaa säännösten vastaisesti menetellyt taho korjaamaan vastaisuudessa menettelynsä lain tai säännösten mukaiseksi. Sen sijaan Energiaviraston toimivaltaan ei kuulu esimerkiksi

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

sähkömarkkinoiden osapuolten yksittäisten sopimusoikeudellisten riitojen ratkaiseminen eikä vahingonkorvausvelvollisuuden täyttymisen edellytysten arvioiminen tai tällaisten korvausten tuomitseminen maksettavaksi. Sopimus- ja velvoiteoikeudellisia riitoja käsitellään yleisissä alioikeuksissa. Kuluttaja voi saattaa yksittäisen riitasian myös kuluttajariitalautakunnan oikeudellisesti sitomattoman ratkaisumenettelyn kohteeksi.

Energiavirastoon 8.9.2022 saapuneen tutkintapyyntöön tekijä on kertonut, että Helen Oy myy tuottamansa sähkön sähköpörssiin ja ostaa sen sieltä takaisin kuluttajasiakkaille myytäväksi ja katsonut, että kyseinen menettely on hinnoittelun kohtuullisuuden vaatimuksen kiertämistä. Tutkintapyyntöön tekijä on vaatinut, että Energiavirasto kieltää kyseisen menettelyn ja velvoittaa Helen Oy:n myymään tuottamansa sähkön suoraan toimitusvelvollisuusasiakkailleen.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin mukainen velvoite toimittaa sähköä toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille kohtuulliseen hintaan koskee sähkön vähittäismyyjää, ei sähkön tuottajaa. Energiavirasto toteaa, että sillä ei ole toimivaltaa kieltää Helen Oy:tä myymästä tuottamansa sähkö tukkumarkkinoille, kuten sähköpörssiin, tai määrätä siitä, millä tavoin Helen Oy:n tulee järjestää vähittäismarkkinoilla loppukäyttäjille myymänsä sähkön hankinta. Energiavirasto jättää 8.9.2022 saapuneen tutkintapyyntöön tutkimatta toimivaltaansa kuulumattomana tältä osin.

Energiavirastoon 18.11.2022 ja 5.1.2023 saapuneiden tutkintapyyntöjen tekijät ovat esittäneet laajoissa ja samaa mallia käyttäen tehdyissä tutkintapyyntöissään muun ohella, että Energiaviraston tulisi todeta päätöksellään sähköyhtiön perimä sähkölaskutuksen hinta, hintaa koskeva sopimusehto ja kohtuuttomat hintamuutokset kuluttajansuojalain sekä perustuslain vastaisiksi. Lisäksi tutkintapyyntöön tekijät ovat esittäneet, että Energiaviraston on kohtuullistettava heidän sähkölaskutuksensa ja kaikkien suomalaisten sähkölaskutus kuluttajansuojalain sekä perustuslain mukaiseksi normaalitasoiseksi laskutukseksi.

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan Energiaviraston toimivalta ei ulottuisi valvottavan tai tämän asiakkaan välisiin sopimusriitoihin, jotka kuuluvat yleisten tuomioistuinten ratkaistaviksi. Edellä mainitussa hallituksen esityksessä todetaan edelleen, että kuluttaja-asiamies valvoo sähkö- ja maakaasualan yritysten ja kuluttajien välisiä sopimusehtoja koskevien säännösten noudattamista. Sopimusehtojen soveltamista koskevat riitatapaukset käsittelee kuluttajariitalautakunta tai käräjäoikeus.

Näin ollen Energiavirasto toteaa, että sen toimivallassa ei ole ratkaista sopimusriitasioita sähkönkäyttäjien ja vähittäismyyjien välillä eikä tulkita yksittäisten sähkömyyntisopimusten ehtoja. Energiaviraston toimivallassa ei ole tutkia, ovatko sähköyhtiön sopimusehdot kuluttajansuojalain (38/1978) mukaisia. Energiavirastolla ei ole myöskään toimivaltaa sovittaa yksittäisten sähkösopimusten ehtoja. Energiavirasto jättää 18.11.2022 ja 5.1.2023 saapuneet tutkintapyyntöt tutkimatta toimivaltaansa kuulumattomana näiltä osin.

Energiavirastoon 18.11.2022 ja 5.1.2023 saapuneissa tutkintapyyntöissä on vaadittu myös, että Energiavirasto määrää erinäiset tahot

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

vahingonkorvausvastuuseen. Energiavirasto toteaa, että sille ei ole annettu laissa toimivaltaa määrätä vahingonkorvauksia maksettaviksi. Energiavirasto jättää 18.11.2022 ja 5.1.2023 saapuneet tutkintapyyntöt tutkimatta toimivaltaansa kuulumattomana tältä osin.

Energiavirastoon 18.11.2022 ja 5.1.2023 saapuneissa tutkintapyyntöissä on vaadittu myös, että Energiavirasto toteaa kuluttajan kannalta kohtuuttoman ja suhteettoman hinnoittelun, hintaehdon ja hinnan muutokset kokonaan kielletyksi tutkintapyyntöjen tekijöiden sopimuksissa ja kaikissa kuluttajasuhteissa rikoslain (39/1889) 36 luvun 6 §:n mukaisena kiskontana tai rikoslain 36 luvun 7 §:n mukaisena törkeänä kiskontana. Energiavirastolla ei ole toimivaltaa ratkaista rikoskeudellisia asioita. Energiavirasto jättää 18.11.2022 ja 5.1.2023 saapuneet tutkintapyyntöt tutkimatta toimivaltaansa kuulumattomana näiltä osin.

Sillensä jättäminen

Energiavirastoon 18.11.2022 ja 5.1.2023 saapuneiden tutkintapyyntöjen tekijät ovat laajoissa ja samaa mallia käyttäen tehdyissä tutkintapyyntöissään maininneet muiden seikkojen ohella, että heidän sopimuksiaan sovittaessa asianosainen ei ole antanut heille oikeita tietoja sähkönmyyntituotteiden hinnasta. Energiavirasto toteaa, että molemmat edellä mainitut tutkintapyyntöt keskittyvät pääasiassa sähkönmyyntituotteiden hinnoittelun ja hinnankorotusten kohtuullisuuteen sekä sopimusehtojen sovitteluun.

Energiavirasto on tutkintapyyntöjen tekijöille lähettämässään vastauksissa 23.12.2022 ja 27.2.2023 kertonut sähkömarkkinalain 86 §:n sisällöstä ja tiedustellut tarkennusta siitä, mitä tietoja tuotteesta asianosainen on antanut heille ennen sopimuksen tekemistä. Molemmat tutkintapyyntöjen tekijät ovat vielä tämän jälkeen vastanneet Energiaviraston viestiin muiden tutkintapyyntöissään esiin nostamiensa asioiden osalta, mutta eivät ole toimittaneet Energiaviraston pyytämiä lisätietoja tai muutenkaan ottaneet kantaa siihen, mitä tietoja Helen Oy on heille tuotteesta antanut ennen sopimuksen tekemistä.

Koska tutkintapyyntöjen tekijät eivät ole täydentäneet tutkintapyyntöjään Energiaviraston pyytämällä lisätiedoilla, Energiavirasto katsoo, että sillä ei ole ollut tarvittavia tietoja tutkiakseen asiaa tältä osin. Energiavirasto katsoo myös, ettei asiassa ole ilmennyt sellaisia seikkoja, joiden vuoksi Energiaviraston tulisi käynnistää asiasta tutkinta oma-aloitteisesti.

Näin ollen Energiavirasto katsoo, että asiat on jätettävä sillensä siltä osin, kuin ne koskevat sähkömarkkinalain 86 §:n 1 momentin mukaisia ennen sopimuksen tekemistä loppukäyttäjälle annettavia tietoja. Asioiden käsittely Energiavirastossa raukeaa tältä osin.

Ratkaisu

Energiavirasto katsoo, että Helen Oy ei ole menetellyt sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin vastaisesti, kun se on lopettanut Perussähkö-tuotteen tarjoamisen toimitusvelvollisena tuotteena uusille asiakkaille 1.9.2022 alkaen.

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt sähkömarkkina-
lain 67 §:n 1 momentin mukaisesti määritellesään Perussähkö-tuotteen hinnan
ajanjaksolla 1.1.2022-30.4.2023 niiden asiakkaiden osalta, joilla se on toimitusvel-
vollisena tuotteena.

Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt sähkömarkkina-
lain 67 §:n 1 momentin mukaisesti määritellesään Pörssisähkö-tuotteen hinnan
ajanjaksolla 1.1.2022-30.4.2023 niiden asiakkaiden osalta, joilla se on toimitusvel-
vollisena tuotteena.

Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt 1.9.2022 alkaen sähkömarkki-
nalain 67 §:n 2 momentin vastaisesti tarjotessaan toimitusvelvollisuuden piirissä
oleville asiakkailleen ainoana toimitusvelvollisuustuotteena pörssihintaan sidottua
sähkönmyyntituotetta. Energiavirasto ei velvoita asianosaista korjaaviin toimenpi-
teisiin tästä päätöksestä ilmenevin perustein.

Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt sähkömarkkinalain
67 §:n 2 momentin vastaisesti, kun se ei ole pitänyt Perussähkö-tuotteen myyn-
tiehtoja ja myyntihintoja julkisesti saatavilla ajanjaksoilla 15.1.2022-4.5.2022 ja
23.6.2022-31.8.2022.

Energiavirasto katsoo, että Helen Oy on menetellyt sähkömarkkinalain
68 §:n 1 momentin vastaisesti, kun se ei ole ilmoittanut Perussähkö-tuotetta Ener-
giaviraston Sähkön hintavertailu -palvelussa ajanjaksoilla 15.1.-4.5.2022, 23.6.-
29.8.2022 ja 31.8.2022.

Energiavirasto jättää Henkilö A:n tutkintapyyynnön tutkimatta toimivaltaansa kuu-
lumattomana siltä osin kuin se koskee vaatimusta kieltää Helen Oy:tä myymästä
tuottamansa sähkö pörssiin sekä vaatimusta velvoittaa Helen Oy myymään tuotta-
mansa sähkön suoraan toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkailleen.

Energiavirasto jättää Henkilö B:n ja Henkilö C:n tutkintapyyntö tutkimatta toimi-
valtaansa kuulumattomina niiltä osin kuin ne koskevat sopimusoikeudellisia, vahin-
gonkorvausoikeudellisia ja rikosoikeudellisia asioita.

Energiavirasto jättää sillensä Henkilö B:n ja Henkilö C:n tutkintapyyntö sähkö-
markkinalain 86 §:n 1 momentin ennen sopimuksen tekemistä loppukäyttäjälle an-
nettavien tietojen osalta. Tutkintapyyntöjen käsittely Energiavirastossa raukeaa
näiltä osin.

Sovelletut säännökset

Perusteluissa mainitut

Muutoksenhaku

Asianosainen saa hakea muutosta tähän päätökseen valittamalla markkinaoikeu-
teen noudattaen mitä laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) sääde-
tään.

Tutkintapyyntö tekijät saavat hakea muutosta tähän päätökseen muutosta siltä osin kuin
kunkin tutkintapyyntö tekijän tutkintapyyntö on jätetty tutkimatta valittamalla

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

markkinaoikeuteen noudattaen mitä laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetään. Muilta osin tämä päätös ei sisällä tutkintapyyntöjen tekijöiden osalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua ratkaisua, josta voisi valittaa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisessa järjestyksessä.

Tätä päätöstä on sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2019) 38 §:n mukaisesti noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei markkinaoikeus toisin määrää.

Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Tähän päätökseen ei saa hakea muutosta niiltä osin kuin Henkilö B:n ja Henkilö C:n tutkintapyyntöt on jätetty sillensä. Päätös ei näiltä osin sisällä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua ratkaisua, josta voisi valittaa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisessa järjestyksessä.

Tiedoksianto

Päätös annetaan tiedoksi hallintolain (434/2003) 60 §:n mukaisesti postitse saantitodistusta vastaan.

Lisätiedot

Lisätietoja päätöksestä antaa johtaja Antti Paananen (p. 029 5050 013, antti.paananen@energiavirasto.fi).

Liite	Valitusosoitus
Jakelu	Helen Oy Tutkintapyyntöjen tekijät
Tiedoksi	Jakeluverkonhaltija Energiateollisuus ry. Kilpailu- ja kuluttajavirasto Työ- ja elinkeinoministeriö/Energiaosasto
Maksutta	

1998/040202/2022
52/040202/2023
392/040202/2023

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 5 artiklan minimointiperiaatteen mukaisesti verkkosivuilla julkaistavasta päätöksestä on poistettu yksityishenkilöiden henkilötiedot.